

L'Acord de Ginebra permet la retirada de les tropes soviètiques

AFGANISTAN, UNA PAU LLUNYANA

L'Acord de Pau de Ginebra signat l'abril passat per aconseguir la cloenda de la guerra a l'Afganistan no és suficient per tornar a una normalitat que de ben segur mai ha existit en un indret asiàtic colpejat unes vegades per les tropes soviètiques i d'altres per la desavinença de distintes faccions. Amb la retirada dels soldats soviètics potser es convertirà en un focus menys internacional però les disputes internacionals pel poder, les venjances, el retorn dels refugiats, fan presagiar que ara s'inicia la segona fase del conflicte.

L'acord de pau signat el 14 d'abril entre l'Afganistan i el Pakistan, i la URSS i els EUA com a països que el garanteixen internacionalment, es pot definir com a un primer pas històric per aconseguir l'aturada d'uns conflictes bèl·lics però no la pau definitiva. El gran triomfador de l'afer és l'ONU que mitjançant la via diplomàtica ha aconseguit la firma de quatre estats involucrats directament o indirecta amb l'Afganistan i la retirada, això sí, de les tropes soviètiques.

Els responsables de la diplomàcia d'Afganistan, Abdul Wakil; del Pakistan, Zain Noorani; d'EUA, George Shultz i de la URSS, Edward Shevarnadze, davant del Secretari de les Nacions Unides, han estampat les firmes de l'acord de pau que per a uns és històric i per els altres oportunista.

Un primer apartat fa referència a les relacions entre l'Afganistan i el Pakistan i a la no injerència i interferència recíproca en els afers interns de cadascun d'ells. Un altre aspecte és la possibilitat que els refugiats afganesos puguin tornar al seu territori si ho desitgen; en l'actualitat hi ha tres milions d'afganesos en terres del Pakistan i dos a l'Iran. Un altre punt és la declaració d'EUA i de la URSS com a països inter-

nacionals que garanteixen l'acord i en darrer terme marcar el procés de retirada de les tropes soviètiques així com el calendari i els trajectes.

L'oposició a la resistència afganesa no està d'acord amb les firmes de pau de Ginebra i per això a més de no aturar les armes encara ha intensificat més les seves estratègies. Per aquest motiu tot fa preveure que el conflicte continui encara que les tropes soviètiques vagin deixant llurs posicions mes a mes fins la data límit del febrer del 89. Segons l'acord de pau de Ginebra, es fixa la retirada soviètica dels 115.000 soldats d'una forma escalonada, de tal manera que el 15 d'agost s'hagi retirat el 50 per cent dels efectius i el 15 de febrer de l'any vinent ho hagi fet amb la seva totalitat.

El 1978 es fa fora del país al rei Zahir Shah i s'intensifiquen els conflictes interns de l'Afganistan.

L'oposició interna és molt forta i en no poder aturar-la, el govern pro-soviètic, demana ajut a les tropes d'aquell país, el Nadal del 79. Així, doncs, la guerrilla passa a convertir-se en guerra civil i com a conseqüència, es fa el primer gran boicot als Jocs Olímpics de Moscou per part dels Estats Units de Nord-Amèrica.

SUMARI

ELECCIONS FRANCESES, l'afany renovador apunta cap a Nova Caledònia

pàg. 4

PANAMÀ, el canal, objectiu principal dels EUA a la zona.

pàg. 7

ELS BALCANS, camí obert a la cooperació i avinença dels països de la regió.

pàg. 9

LA UEO, Espanya inicia negociacions per ésser un soci més.

pàg. 14

URSS, onada de violència nacionalista.

pàg. 16

Dossier Cidob. Director: Josep Ribera. Redactor en cap: Ramon Roca. Edita i realitza: CIDOB, Centre d'Informació i Documentació Internacionals a Barcelona. Secretaria i comandes: Elisabets. 12. 08001-Barcelona. Està autoritzada la reproducció esmentant la procedència.

ORIENT MITJÀ

Però pràcticament després de 9 anys s'ha arribat a la conclusió que la participació directa de la URSS i indirecta d'EUA pel fet de subministrar armament a la resistència correspon a un conflicte limitat, encara que amb forts i secrets interessos a la zona per part del primer i amb una voluntat d'exportació d'armament del segon.

Punt zero

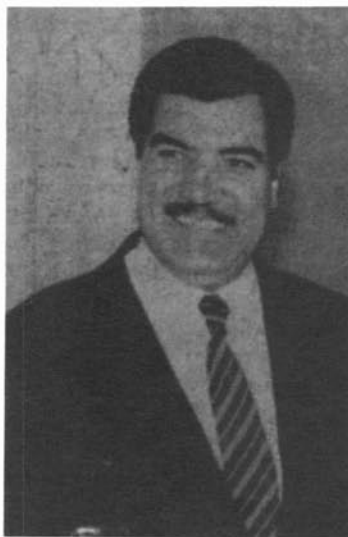
El pitjor del cas és que després de nou anys d'intervenció soviètica a l'Afganistan, la situació al país és pràcticament la mateixa que a l'inici. Si la Unió Soviètica va invadir l'estat per tal de pacificar-lo, a hores d'ara encara no ho està, sinó que tot fa preveure una intensificació igual o superior a l'enregistrada fins ara, encara que potser amb menys ressonància internacional. El factor humà és el més greu, més d'un milió de morts i diversos de ferits. El fenomen dels refugiats, tres milions al Pakistan i dos a l'Iran, ha convertit la zona en una situació delicada i amb enormes dificultats per sobreviure-hi.

Per tant, les tropes soviètiques deixen el govern pro-comunista de Kabul amb una postura d'inferiors característiques i efectius militars, tant pel que fa al nombre de soldats com d'armament. Es calcula, segons fonts occidentals, que la resistència Muhaidin, està integrada per prop de 150.000 homes, encara que l'organització i l'estratègia comuna, sovint hi manca de totes totes. Segons l'acord de Ginebra, la paritat pel que fa a l'ajuda armamentista continuarà existint, la URSS amb el govern regular de Kabul i EUA a la resistència a través del Pakistan, com a cas sospitosos, els dos països garants, demanen un Afganistan lliure, democràtic i independent on la pau sigui l'objectiu final.

Quant al líder afganès, Mohamed Najibulà, tot fa pensar que té les hores comptades com a dirigent del país. Les relacions amb el seu propi partit, el Partit Popular Democràtic d'Afganistan (PPDA), no són d'allò més cordials, hi ha diverses rivalitats entre les faccions Jal i Parcham. En el suposat cas que es formés un govern de base àmplia amb representació de la resistència, Najibulà es veuria immers en un mar de venjances, la qual cosa faria dimitir ràpidament al dirigent abans que passessin esdeveniments pitjors. Caldria veure aleshores la política de la URSS i la dels EUA davant el conflicte pel qual han lluitat 9 anys el primer i ha donat suport el segon.

De Vietnam a Afganistan

Ronald Reagan vol passar a la història com el president nord-americà que ha aconseguit la retirada de les tropes soviètiques de l'Afganistan. Arran de l'acord de destrucció de missils firmat a Washington el 8 de desembre passat entre Reagan i Gorvatxev s'ha obert una finestra d'esperança per tal de possibles i futures reduccions d'armament. Aquest fet ha provocat que els dos grans aprofitin per tornar enrera en algunes polítiques exteriors desencertades i sense massa reflexió. Així doncs, el president nord-americà, colpejat per l'afer «Irangate», aprofita la retirada com una victòria personal per «blanquejar» el penós afer de l'enviament d'armes als xiïtes de Homeini. Per una altra banda, Gorvatxev, veu la retirada de les tropes soviètiques del país asiàtic com la implantació real i efectiva de la «perestroika». Gorvatxev, aprofitant el fet històric que ell no fou el responsable de la invasió de l'Afganistan, dona marxa enrera a un fet greu de la política expansionista soviètica de l'època de Brenev.

Mohamed Najibulà

Quan el Kremlin va decidir un fet d'aquestes característiques, de ben segur que no haurien imaginat mai la resistència que varen trobar en un indret hostil i difícil de combatre en guerrilla, on les emboscades per part dels mohaidins eren el principal enemic i l'autèntica angoixa dels soldats russos.

Potser es podria concloure dient que va ésser una errada dels serveis d'espionatge de la KGB, o potser va ésser una falta de tacte en no estudiar prou bé les característiques dels musulmans o potser va ésser una manca de reflexió total a l'hora de prendre una decisió d'aquesta envergadura. Sigui com sigui, la derrota militar o victòria de la perestroika es pot equiparar a la derrota

dels EUA al Vietnam. Els EUA havien tingut més de 500.000 soldats en terres de l'Extrem Orient durant bastants anys, milers de morts, ferits i l'orgull nacional de Nord-Amèrica va quedar ferit —fins i tot avui dia el cinema del Vietnam encara continua essent rentable—. A nivell militar ningú pot negar que Vietnam fou una reflexió estudiada o una derrota humillant. El mateix succeeix amb la URSS i l'Afganistan, morts, ferits, refugiats molts anys lluiten i tot per a res, Afganistan està en guerra igual que 9 anys enrera. Si les lliçons ensenyen, que serveixin d'escarment a les superpotències, als dos garants d'Afganistan segons els acords de pau de Ginebra, aquesta afirmació és freqüent en alguns experts de política internacional.

L'ex rei Zahir Shah

Si a mesura que les tropes soviètiques es van retirant i la resistència afganesa va prenent posicions a les ciutats i zones controlades per l'exèrcit regular, només quedarà una alternativa amb certes possibilitats, el retorn de l'ex rei Zahir Shah, destituït pel seu cosí Daud Jan l'any 78. Malgrat els 74 anys de l'ex rei, ha confirmat al representant del Secretari General de l'ONU, Diego Cordovez, que no li faria res de tornar al seu país sempre i quan fora ben rebut per l'Aliança, formada fa pocs dies per 7 líders de la resistència a Peshawar. L'administració de Kabul ha anunciat que veu lògic que es mantinguin converses amb l'ex rei i que estaria d'acord en que tornés si això hagués de servir per la formació d'un govern de reconciliació nacional. Segons un sondeig fet als refugiats que viuen al Pakistan, prop del 70 per cent estarien a favor del rei Shah.

Diego Cordovez, el mediador de l'ONU, ha fet un paper brillant per tal d'aconseguir l'acord de Ginebra malgrat els diversos anys que estava al càrrec de tan important afer. Serà més difícil ara que pugui ésser escoltat pel govern de Kabul, els refugiats i la resistència, en un moment que la tensió interna es pot incrementar. Els punts més conflictius de les negociacions han estat el tema fronterer entre el Pakistan i l'Afganistan, concretament la Línea Durand que es va establir a finals del segle XIX en temps de l'Imperi Colonial Britànic. L'altre aspecte de difícil consens ha estat la distribució d'armament per part dels EUA i la URSS als seus respectius clients.

L'Afganistan està ubicat en una zona conflictiva per diverses raons. Es troba a prop de l'Iran i per tant del Golf Pèrsic, la qual cosa podria fer d'aquest pe-

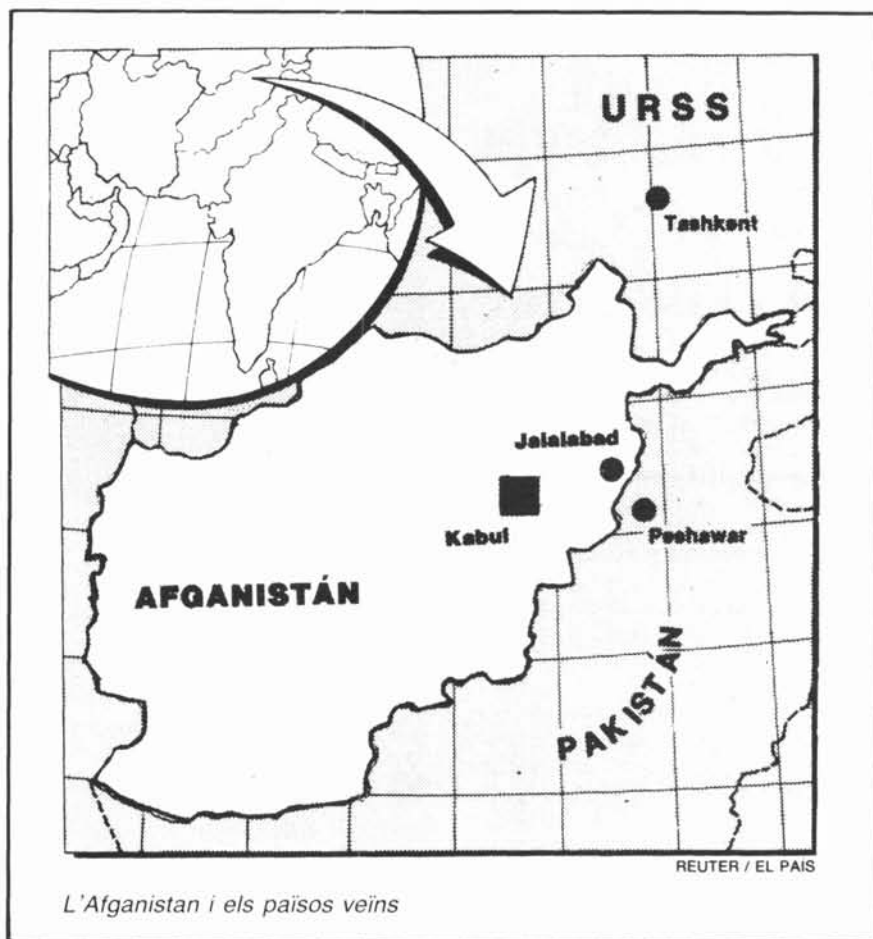
Javier Pérez de Cuellar

tit estat un lloc altament estratègic en cas de succeir un conflicte bèl·lic generalitzat a l'Orient Mitjà. Quan l'iman Homeini, va tornar de la clandestinitat de París i es va convertir en el líder carismàtic de la revolució a l'Iran, els efectius militars, tàctics i d'influència econòmica que els EUA tenia a Pèrsia, s'hagueren de traslladar a una altra zona. L'administració de Washington va intentar de guanyar-se la simpatia d'I Pakistan i ho va aconseguir en bona part. Aleshores, donat que Iran-Iraq ja estaven condemnats a una guerra, la durada de la qual era imprevisible, així com les seves conseqüències, la URSS va pensar en l'Afganistan per servir de plataforma per tal d'estar més aprop en cas d'una generalització del conflicte. El que de primer va trobar en aquesta zona mutanyosa va ser una gran sorpresa, la forta resistència als soviètics i damunt de tot al govern pro-soviètic, tant els mu-

sulmans, sunites, com els partidaris d'en Homeini, com de grups anticomunistes, etc.

Ès cert que l'acord de pau de Ginebra firmat el més d'abril és necessari per acabar amb una guerra absurda, és cert que el paper de l'ONU com a mediatora del les parts ha estat decisiva per la firma de l'acord de pau, és cert que la retirada de les tropes soviètiques és un primer pas per portar a bona fi la pau. Però també és cert que un triomfalisme exagerat sobre l'Afganistan pot ésser un aspecte negatiu ja que ara s'està al punt zero i tot just comença la segona fase on els actors fonamentals estaran dintre de les fronteres d'Afganistan i els països garants de l'acord de Ginebra, els EUA i la URSS, continuaran distribuint armament als seus clients. Ironies de la vida! ■

Ramon Roca i Ribó

L'Afganistan i els països veïns

L'afany renovador de l'Elisi apunta cap a Nova Caledònia

MITTERRAND S'HO JUGA TOT A LA TERCERA VOLTA

El reelegit president francès, François Mitterrand, tant bon punt va conèixer la seva victòria electoral a la segona volta dels comicis presidencials del passat dia 8 de maig, es va declarar disposat a aconseguir, en primer lloc, i tan aviat com fos possible, «l'apaivagament i el diàleg necessaris entre la metròpoli i els territoris d'ultramar», fent així clara referència a Nova Caledònia. La prioritat dels afers estrangers francesos, expressada per Mitterrand, no podia sorprendre ningú ja en aquell moment. De fet la reelecció de Mitterrand s'havia assolit en un contexte marcadament influït per diferents aspectes de la política exterior francesa.

Ben a la inversa de la primera volta, quan es destacaven els escassos marges diferencials, en qüestions programàtiques, entre tots els candidats presidencials, en la segona volta, en canvi, el socialista François Mitterrand i el conservador Jacques Chirac —els dos finalistes— van posar de relleu l'enorme diferència de criteris de l'un i l'altre al voltant bàsicament de la possessió francesa d'ultramar: Nova Caledònia. Així, poques hores abans de l'obertura de les urnes, a la segona volta, el primer ministre en funcions i candidat presidencial per l'Assemblea per la República (RPR), Jacques Chirac, confirmava la seva política de fermesa i rebutjava la crida insistent del seu rival, Mitterrand, a l'apaivagament. Chirac afirmava textualment: «L'any 1986, amb la nostra arribada al govern, vam trobar Nova Caledònia en estat de guerra civil, fet que ara no autoritza els seus responsables a donar consells».

De forma inèdita per tant, en aquests darrers comicis presidencials francesos, la política exterior de París ha centrat el debat i ha polaritzat les expectatives de vot a favor o en contra dels dos candidats. I ha estat així perquè, com deiem, l'únic punt de divergència absolut entre tots dos estadistes ha estat el conflicte de Nova Caledònia. Mentre Mitterrand propugna el diàleg amb els independentistes, Chirac en canvi, aposta per la «mà dura». El primer desitja una independència associada a l'estat francès en la que els indígenes hi tinguin un gran protagonisme, mentre el segon afavoreix únicament la minoria blanca i margina els melanesis. Arribat aquest punt, fins i tot ja es comença a qualificar Nova Caledònia com l'Algèria del Pacífic.

L'Algèria del Pacífic

Nova Caledònia, el llunyà arxipèlag francès del Pacífic Sud, porta camí d'esdevenir una mena d'Algèria del Pacífic. El boicoteig de les eleccions presidencials i regionals impulsat pels independentistes s'ha traduït els últims mesos en un principi de guerra civil que en pocs dies va costar la vida a vint-i-cinc persones, sis gendarmes francesos i dinou militants kanacs.

Una guerra civil que, tal i com s'han desenvolupat els últims fets violents, sembla més aviat impulsada per la mateixa ceguesa de la política exterior francesa que per la pròpia voluntat melanèsia d'insurrecció. Perquè al capdavant, la població indígena kanac, que rebutja majoritàriament la dominació francesa, representa el 80% de la població indígena, i malgrat això, ha de patir la marginació constant de les institucions, el menyspreu continuat de la seva cultura autòctona, i la negació absoluta de la seva personalitat nacional. Fins ara el govern de Chirac ha tallat tot el diàleg amb aquesta comunitat melanèsia —que Mitterrand, en canvi, accepta i propugna— i dona suport a les actituds obertament bel·ligerants i racistes dels colons d'origen francès («caldotxes»), el nombre dels quals és avui superior a la població nadiua, gràcies a una política d'immigració exactament inversa a la que la dreta francesa preconitza ara per la metròpoli.

Això, és clar, no vol dir que es pugui justificar les accions de barbàrie dels independentistes kanacs, però en tot cas queda demostrat que la recent operació militar francesa, amb una xifra colpidora de kanacs morts, subratlla la brutalitat d'una política d'inspiració colonialista, incompatible amb l'època històrica en que vivim.

Sigui com sigui, el desenvolupament d'aquests fets violents s'han d'analitzar a la llum dels darrers esdeveniments polítics a l'arxipèlag. Uns esdeveniments que pel que fa als resultats dels comicis presidencials tenen una significació ben concreta perquè són altament reveladors de l'esperit dominant entre la població europea: Jacques Chirac hi va obtenir el 75% dels vots, seguit de molt lluny pel Front Nacional de filiació ultradretana, amb el 12%.

Uns resultats, encara prou satisfactoris comparats amb els dels comicis regionals convocats al mateix temps i en els que els electors de Nova Caledònia es van inclinar encara més cap a la dreta. Concretament, dels 48 escons del Parlament o Assemblea caledoniana, 35 van anar a parar al RPR de Chirac, 8 al Front Nacional i els altres cinc per dues formacions més ultra-dretanes. A partir d'aquest moment desapareixia totalment la tímida participació anterior dels partits independentistes kanacs en la vida política de l'arxipèlag. El boicoteig kanac de les eleccions derivava de la posició presa pel Front d'Alliberament Nacional Kanac Socialista (FLNKS), amb motiu del referèndum sobre la independència del setembre de 1987. El govern conservador de Chirac, amb la seva arribada al poder, el març del 1986, va trencar amb la política socialista a Nova Caledònia, que havia obert la via política a la participació dels kanacs alhora que s'havia preparat un estatut d'independència, en associació amb França, que implicava una major responsabilització, per part dels indígenes melanesis, en les tasques de govern regional.

Des del març del 1986, la nova política conservadora s'ha adreçat, en canvi, a contentar els colons blancs i a marginar els kanacs de la vida política, dic-

tant ordres de prohibició de les seves reunions i manifestacions, «nomadització» del territori —això és el que a la campanya d'Algèria es coneixia com la instal·lació de campaments militars—, imposició d'un nou estatut amb un canvi de circumscripcions electorals destinat a donar tot el poder als blancs, i a un dubtós exercici de la justícia.

En aquest context, el FLNKS, en el què la força més moderada, la Unió Caledoniana, havia imposat una tàctica de resistència pacífica, no vol aguantar més temps l'encerclament i la marginació exercida pel govern de París i accepta finalment una estratègia independentista fonamentada en la lluita armada i que enceta una «guerra colonial».

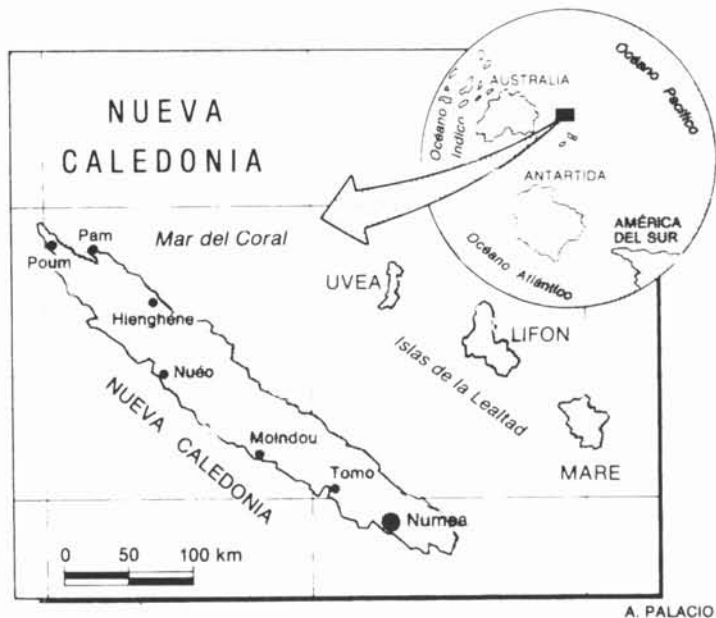
Lliçons d'una derrota

Per això quan l'electorat francès nega el seu suport majoritari a Chirac està dient que rebutja els mètodes i les maniobres de l'artífex d'aquesta política de fermesa i «mà dura». Unes maniobres que tenen a veure amb les operacions polítiques protagonitzades per Chirac els últims dies de la campanya electoral per la segona volta, al voltant dels tractes no gaire clars amb l'Iran, la violació de la paraula donada per París a Nova Zelanda, en el cas de la repatriació de l'espia Dominique Prieur, i la ja esmentada de la carnisseria de Nova Caledònia, tots els quals van arribar a suscitar inquietud fins i tot a l'exterior del propi estat francès. S'estava contemplant, tant des de l'interior com des de l'exterior, com el candidat de la dreta i primer ministre en funcions, no dubtava a posar en entredit interessos i valors constants de França per guanyar vots. Una preocupació que obeïa ni més ni menys que al fet de considerar que la pràctica de Chirac era contrària a la que s'espera d'un home d'estat responsable.

Era clar, d'altra banda, que ningú no podia retreure al govern francès la seva obstinació per acabar amb el calendari dels tres ostatges retinguts cruelment durant tres anys al Líban per l'organització terrorista Jihad Islàmica. L'alliberament d'ostatges innocents, no cal dir-ho, és sempre motiu d'alegria i satisfacció per qui ho aconsegueix, però la proximitat de la segona volta de les presidencials i la coincidència de l'alliberament d'aquests ostatges amb la carnisseria realitzada a Nova Caledònia per rescatar els gendarmes segrestats per les forces independentistes, van fer pensar que potser l'energia desplegada pel primer ministre tenia mòbils no tan altruistes ni generosos. Una suposició que es va veure confirmada amb l'últim esdeveniment electoralista que ja

LAS CINCO PRESIDENCIALES POR SUFRAGIO UNIVERSAL

Año	Candidatos	%
1965	Charles de Gaulle	55,2
	François Mitterrand	44,8
1969	Georges Pompidou	58,8
	Alain Poher	41,8
1974	Valéry Giscard d'Estaing	50,8
	François Mitterrand	49,2
1981	François Mitterrand	51,8
	Valéry Giscard d'Estaing	48,2
1988	François Mitterrand	53,32
	Jacques Chirac	46,68

A. PALACIO

Situació de l'arxipièlag de Nova Caledònia

va reblar definitivament la clau de la seva política purament efectista i d'aparador: el del retorn a París —vulnerant així un compromís amb Nova Zelanda— de la capitana Dominique Prieur, un dels agents de París condemnats a Wellington per l'atemptat contra el vaixell ecologista «Rainbow Warrior» de Greenpeace, en el que va morir un súbdit portuguès. Igualment, quan Chirac ha fet bascular la política francesa respecte al Líban, entre la seva necessitat de seguretat interior i les seves aspiracions de potència internacional desitjosa de continuar desenvolupant un paper a l'Orient Mitjà, s'ha guiat més per les preocupacions de popularitat i d'eficàcia davant l'opinió pública, que pel respecte als principis i a les exigències d'una autèn-

tica estratègia anti-terrorista. Un capteniment que al capdavant, però, no es mereixeria més retret que el de l'absència de mires respecte al polvorí en el que s'ha convertit l'Orient Mitjà, si paral·lelament Chirac no hagués aplicat una política simètricament contrària a l'altre extrem del planeta, a Nova Caledònia.

Afany renovador

Amb aquest panorama de fons, en matèria de política exterior, no podia estranyar ningú que Mitterrand destapés la seva victòria electoral fent-hi una al·lusió ben clara. Per això ara, per bé que la situació a Nova Caledònia continua sent extremadament difícil, s'obren

EUROPA

almenys algunes possibilitats, ni que siguin remotes, de solució negociada. El mateix Front d'Alliberament Nacional Kanac Socialista (FLNKS), que lluita per la independència de l'arxipèlag, espera que el triomf de François Mitterrand serveixi per la creació d'una nova majoria parlamentària capaç de negociar un estatut definitiu d'independència. Segons el mateix representant de l'FLNKS a Europa, Wassissi Iopue, «una negociació seriosa amb un govern socialista fort és l'única garantia per evitar una guerra civil a Nova Caledònia». ambé, segons el mateix portaveu kanac, «les expectatives creades per la reelecció de Mitterrand han generat un nou espai per la negociació i han descomprimit la tensió de l'últim període del govern de Chirac».

Però per poder aconseguir l'Elisi, una sortida airosa del contenciós caledonià,

no només haurà d'evitar el perill d'esclat d'una guerra civil entre la població blanca i indígena, sinó que li caldrà impedir l'aparició d'una nova OAS, si és que es donen alguns passos vers la retirada de França d'aquell territori. Una nova amenaça que el novell gabinet electe als comicis anticipats del mes de juny, s'haurà de plantejar de forma prioritària per poder abordar la solució de la crisi caledoniana en tota la seva dimensió, i abans no se li escapi de les mans.

En el mateix àmbit de la política exterior francesa, el debat electoral s'ha centrat també en la «vocació europeïsta» de França i en la capacitat dels candidats de donar-hi resposta. Aquí Mitterrand s'ha presentat com el defensor a ultrança de l'europeïsm, fet que Chirac ha qualificat de pur formulisme retòric. Així, mentre pel candidat de

l'RPR, Mitterrand practica un europeïsm purament verbal, desmentit, segons ell, per l'intervencionisme socialista dels seus governs, en canvi pel candidat socialista, Chirac és un convers dubtós a la causa de l'europeïsm, que en les últimes eleccions legislatives del 1986 encara propugnava la revisió de l'ampliació de la CEE.

Ja des del punt de vista espanyol, sigui quina sigui la fidelitat europeïsta dels dos candidats presidencials francesos, l'elecció de Mitterrand s'ha de jutjar tenint en compte que amb el seu mandat anterior les relacions bilaterals hispanofranceses han assolit els nivells més elevats de cooperació i cordialitat. I encara més; res no fa sospitar que pugui deixar de ser així. ■

Jordi Duch i Sesplugues

El president francès, François Mitterrand.

RAÛL CANCIO

Noriega, el principal acusat

EL CANAL: OBJECTIU DELS EUA

La tensió que actualment viu Panamà comença a forjar-se a inicis d'aquesta dècada. El nomenament d'Arístides Royos, després de la mort d'Omar Torrijos, no donà els resultats previstos car no acomplí l'esperat paper d'aglutinant de tots els sectors polítics i socials del país. El seu desplaçament del poder polític, que també va patir posteriorment Nicolás Ardito Barletta —darrera la mort d'Hugo Spadafora— va generar tibantors entre l'estament militar i el poder civil que fins aleshores només eren latents.

Les acusacions de règim regressiu i tràfic de drogues, que foren llançades contra el govern de Panamà i alguns dels seus membres, convertiren Spadafora en un personatge incòmode als ulls de certs dirigents polítics. La seva mort fou qualificada d'escandalosa pels panamenys que centraren llurs crítiques en el general Noriega.

Prolegomens d'una crisi

La tensió social s'incrementà a començaments de 1987. Els esdeveniments que la causaren foren varis, dels quals en destacarem alguns. Les maniobres militars Kindlle Liberty 87 situaven Panamà en una difícil cruïlla. Per una banda aquest país forma part del grup de Contadora, que cercava una solució pacífica al conflicte centro-americà, mentre que per una altra tractava de defensar el canal de l'atac de guerrilles provinents d'un tercer país —¿quin si no Nicaragua?— Les maniobres tenien, doncs, l'objectiu d'intimidat el govern sandinista la qual cosa era difícil d'acceptar pels panamenys.

Una altra qüestió fortament debatuda durant el primer semestre de 1987 fou la reforma de la llei d'educació. En una època en la que es fan cada cop més paleses les mancances educatives, en la que creix l'analfabetisme (el 14% de les persones majors de 10 anys és analfabeta) i en la que només el 58% dels alumnes acaba l'escola primària i el 37% la secundària.

L'ambient s'enrarià encara més amb la discussió al voltant del deute extern panameny i el pla d'austeritat del FMI. Aquest proposava en el seu informe l'abandonament de les subvencions als productes bàsics i la reducció d'aprop de 15.000 empleats públics. Les dues propostes van causar un gran descontent entre els sectors més castigats de la societat panamenya i entre els fun-

cionaris els quals van protagonitzar manifestacions en contra de la puja dels preus i a favor de la seguretat laboral.

La recrudescència de la campanya de desprestigi adreçada a les Forces de Defensa complementava aquest panorama ja tan ple de tensions. Es recordava a l'exèrcit la necessitat de tornar a les casernes alhora que s'acusava alguns dels seus membres de la mort de Spadafora. El descontent d'amplis sectors socials panamenys és, doncs, palpable durant la primera meitat de 1987.

Arran les declaracions del coronel Díaz Herrera, l'atenció de l'opinió pública es va desviar. Aquest militar, molt proper familiarment i política del desaparegut Omar Torrijos, no acceptà el seu inesperat pas a la reserva. D'ésser candidat «in pectore» a les més altes esferes de les forces de defensa i consegüentment amb accés al poder, Díaz Herrera va passar a un discret segon pla. Per això, el que ja no podia aconseguir per via militar ho havia d'intentar per la civil, mitjançant la unió amb les forces opositores a través de les seves explosives declaracions. El coronel Herrera manifestava que els òrgans de l'Estat eren el resultat de frau i acusava d'ésser responsable de la mort de l'opositor Hugo Spadafora al general Manuel Antonio Noriega.

Les acusacions de frau electoral, tràfic de drogues o la utilització de mètodes poc democràtics adreçada a l'exèrcit no eren pas noves. De tota manera, l'ofensiva provocada arrel de les esmentades declaracions per part de l'oposició, així com l'ajut que els EEUU li prestava, obeïa en últim extrem a la creença que la tensió social era prou carregada pels esdeveniments del primer trimestre de l'any i que esclataria contra el general Noriega obligant-lo a dimidir.

El suport donat pels EEUU a l'oposició i la repressió contra certs sectors de l'exèrcit perquè Noriega abandonés el

poder, introduïren elements foranis en una crisi que de primer havia de resoldre's a nivell domèstic. ¿Quins interessos tenen els EEUU per intervenir a Panamà? ¿L'oposició per buscar el recolzament d'un aliat tan poderós?

El canal com a objectiu

El canal de Panamà, i per extensió també Panamà, és un lloc geoestràticament molt important per l'exèrcit nord-americà i una peça clau per al tràfic marítim internacional entre l'Atlàntic i el Pacífic. Des de Panamà, on té la seu el Comando Sur, EEUU realitza la seva tasca de lluita contra el narco-tràfic i el seguiment de la problemàtica latino-americana, amb especial interès per la qüestió centro-americana. És, doncs, prou evident que l'acord Torrijos-Carter causarà problemes al govern nord-americà a l'hora del seu compliment. Per una banda haurà de tornar a situar al Comando Sur i per una altra perdrà el control directe sobre la via interoceànica. D'ençà l'arribada al poder del president R. Reagan, Washington ha ordit estratègies per dilatar els terminis. En aquest sentit són molt aclaridores les declaracions de l'ex-membre del Consejo de Seguridad Nacional d'EEUU, Norman Bailey, el qual manifestava no estar d'acord amb el compliment total de l'acord Torrijos-Carter, així com també assenyalava la necessitat de recolzar les forces panamenyes afins per superar la crisi interna del país.

Amb el suport a l'oposició panamenya el que pretèn EEUU és: d'una banda afeblir el conjunt de països centro-americans que propugnen una solució pacífica als conflictes de la zona i d'una altra buscar-se un fidel aliat que l'ajudi en la seva intenció de quedar-se a Panamà més enllà de l'any 2000.

Les forces conservadores, agrupades a l'entorn de la Cruzada Civilista, troben

CENTREAMERICA

en els EEUU un suport perfecte per a la consecució de llurs objectius car l'interès d'ambdós gira al voltant del canal i del control polític del país. En la passada Conferència Anual de Ejecutivos de Empresa fou prou evident l'anhel dels sectors econòmicament més poderosos, d'aconseguir un major control del canal. En aquesta conferència es manifestava, més o menys veladament, el desig d'una privatització total o parcial del canal per així poder aprofitar-se dels beneficis generats.

Diverses veus s'alçaren en pro i en contra d'aquest desig de privatització. Ultra això, existeixen dos esculls difícils de salvar. De primer, en el tractat Torrijos-Carter es concep el canal com propietat estatal, i en segon lloc, les Fuerzas Armadas, actualment en el poder, desitgen un canal estatal.

L'oposició ha fracassat en el seu intent d'enderrocar Noriega. L'ha col·locat entre l'espasa i la paret, però no ha aconseguit acabar amb ell. La Cruzada Civilista no ha pogut en tot aquest període aglutinar al seu voltant les masses populars. També ha sofert un cop dur en no secundar nombrosos comerciants la proposta d'un tancament indefinit. Davant la sorprenent resistència de Noriega, l'oposició ha caigut en la temptació d'acusar els EEUU de no pressionar prou. Alguns sectors conservadors reclamen un major intervencionisme nord-americà. Els EEUU, apressats per les pròximes eleccions presidencials, necessiten una ràpida solució de la crisi. Ha decidit collar una mica més la rosoa i pressionar directament —mitjançant el sistema de processament— el general Noriega.

Quan en febrer d'enguany dos jutges de Tampa i Miami obriren processos contra Noriega per una suposada vin-

culació amb el narco-tràfic, es va veure clarament que els EEUU apostaven de forma contundent per la substitució del general. Paral·lelament al processament es seguí l'estratègia d'intentar dividir l'exèrcit. Diversos portaveus governamentals nord-americans, referint-se a les Fuerzas Armadas, manifestaven que després de la caiguda de Noriega els pertocaria un digne paper institucional, important i constructiu. Se'ls estava assegurant, dissimuladament, la impunitat i el manteniment de prebendes.

El següent pas en l'escalada de tensió que viuen els panamenys es va donar després de l'intent de desplaçament del general Noriega per part del president Eric Delvalle. Noriega, fent palesa la seva merescuda fama de polític amb recursos, no només no fou allunyat del seu càrrec sinó que, a més, aconseguí la destitució de Delvalle i va imposar un president fidel (Manuel Solís Palma).

La resposta dels EEUU no es féu esperar. Un jutge de Nueva York, seguint la petició expressada pel president destituït, va ordenar l'embargament dels fons panamenys. Els nord-americans, donaven així, un cop dur en un dels punts més febles del sistema econòmic panameny i al prestigi de Panamà com a centre comercial.

El que es pretenia en congelar els fons dipositats en bancs nord-americans era que tant la banca nacional com la internacional tanquessin les seves portes, com així succeí, deixant sens moneda en circulació al país. Els efectes d'aquesta situació són fàcilment imaginables: dificultat per fer front als salaris, impossibilitat de proveir-se de productes bàsics, augment de la tensió social, crítiques contra el govern i sol·licituds de la dimissió de Noriega.

L'arma esgrimida per Noriega a fi de fer front a la intromissió nord-americana i a la pressió de la Cruzada Civilista, fou desenterrar l'ideari de Torrijos i donar estimul al sentiment nacional. El que s'intentava amb això era que el debat no esdevingués internacional i que la solució a un problema intern fóra una solució panamenya, sense la intervenció de tercers països.

Mentre Noriega feia front a la tensió interna causada per la manca de dolars, un intent de cop d'estat fu abortat. El fracàs de l'intent golpista —dirigit pel cap de policia i comandaments intermitjos de l'exèrcit— va permetre a Noriega d'aturar una incipient divisió dins de les Fuerzas Armadas però no aconseguí, en canvi, que minvessin les reivindicacions populars.

A nivell intern, l'exèrcit pretèn la recuperació efectiva del canal. Les forces conservadores acusen de la problemàtica social i econòmica del país a la incapacitat administrativa del règim militar i demanen unes eleccions lliures. Els grups empresarials pretenen la liberalització de l'economia amb l'empresa privada com l'eix de reactivació. La mesura més important serà la privatització del canal. Els sectors públics manifesten la necessitat d'estructurar un pla nacional de desenvolupament amb el qual aconseguir la independència econòmica del país.

Si a aquest conjunt d'interessos, alguns d'ells oposats entre si, afegim el desig dels EEUU de romandre a Panamà més enllà de l'any 2000 —incomplint si cal l'acord Torrijos-Carter— tenim una crisi de difícil solució com és l'actual de Panamà. ■

José Manuel Celorio

Conferència de ministres d'AAEE.

CAMÍ OBERT A LA COOPERACIÓ I AVINENÇA

A Belgrad ha tingut lloc la darrera setmana del mes de febrer la primera conferència de Ministres d'Afers Exteriors de tots els Països Balcànics, després de la Segona Guerra Mundial. Ha estat un esdeveniment polític important i sense precedents en aquesta regió d'Europa; el que en altres èpoques aquest fet fos pràcticament impossible d'aconseguir degut a les tradicionals pugnes i conflictes existents en funció de les moltes particularitats existents, li dóna una vàlua de gran transcendència.

El fet que tots els estats de la regió balcànica acceptessin participar en una conferència de ministres d'afers exteriors proposada per Iugoslàvia constitueix una mostra de la voluntat que hi ha en aquests moments de concòrdia i esperança en trobar camins de cooperació i de bon veïnatge. Qualsevol trobada d'aquest tipus que porti a incrementar la confiança i a aconseguir l'enteniment entre els governs de la regió mereix per una part aprovació i per un altra el recolzament de la resta de països del món. S'ha d'afegir que en aquest indret de la terra, fins no fa gaire temps en l'esdevenir històric, era patent la imatge d'una regió en la que els pobles que l'habitaven visqueren més temps en guerres i problemes que no pas donaren lloc a acords, negociacions i llargs períodes de tranquil·litat i pau.

En la història dels Balcans hi ha hagut moltes guerres de tot tipus, tant pel que fa a la seva durada com per la magnitud de les conseqüències així com també per la seva transcendència. Els Balcans són en aquests moments una península que, amb el seu milió i mig de quilòmetres quadrats conté prop de cent-tretze milions de persones en una àrea d'un gran valor estratègic, polític i amb una condició que no se li escapa a ningú: ser l'enllaç geogràfic entre l'est i l'oest, la comunicació entre orient i occident.

Aquest fet dóna lloc a infinitat de problemes i d'instabilitats als països pels que passa aquesta ruta de comunicació; aquesta península dóna cabuda a estats de diferent règim polític, social, així com a aliances polítiques i militars.

Conté països com Albània i Iugoslàvia, membres molt actius del moviment de països no aliniats, països comunistes que formen part del Pacte de Var-

sòvia, així com també dos països com Grècia i Turquia, els dos membres de l'Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord (OTAN).

El bigarrament de la distribució geogràfica de moltes nacionalitats fa que les fronteres entre uns i altres estats siguin en molts casos residència de minories nacionals pertanyents al país veï amb la qual cosa és clara la facilitat en crear-se problemes d'origen ètnic permanents que avui dia encara són motiu d'intranquil·litat.

A partir de la fi de la segona guerra mundial, el curs dels esdeveniments polítics d'aquesta regió esdevingué tot el contrari de la seva història anterior que havia caracteritzat la vida de la regió durant segles.

No és sense raó que en determinats moments de la seva història va ser denominada «el polvorí d'Europa»: aquestes lluites i situacions enutjoses han donat pas darrerament a la voluntat dels pobles del sector de no escatimar esforços per crear un clima d'amistat i de bon veïnatge, tot això amb la sorpresa dels principals promotors de la guerra freda i de la carrera d'armament.

Aquests semblen ser ja temps passats i malgrat les diferències entre els diversos països, tant en el terreny polític com en l'ètnic, allà on coexisteixen representants de les principals tendències polítiques del món actual tots coincideixen en la necessitat d'estabilitzar els seus contactes i col·laboració.

Amb els canvis que comporta el pas del temps, és patent que en cap altra època ha durat tant la pau als Balcans, la qual cosa no per això significa que hagi passat el període de discrepàncies: aquestes no manquen, de tot tipus, unes més suaus, d'altres més serioses, delicades i fins i tot inevitables si es pot

dir així però per una altra banda enfrontades de diferent manera que en altres èpoques.

Cal dir que no falta l'estimulació per determinats interessos en les discrepàncies existents i fins i tot la seva fabricació artificial. Una mostra palesa és que en determinats cercles polítics s'ha arribat a dir que la conferència, quan encara no s'havia iniciat, podria derivar en un enfrontament de tots contra tots; no ha estat així, i és la comprensió dels pobles balcànics i els seus propis governs el que ha fet que hagin cregut necessari tenir un diàleg constructiu. Només ha fet falta que Iugoslàvia fes el suggeriment, la primavera del vuitanta-set perquè trobés el recolzament unànim.

S'han fet molts comentaris en els que es deia que encara no hi havia condicions per dur-lo a terme: la disparitat per una banda dels diferents grups de països, per una altra la dificultat de donar solució a nombrosos problemes en la seva major part heretats del passat, les posicions diferents d'alguns d'aquests països envers problemes actuals, les conductes poc flexibles i en alguns casos difícilment acceptables, no han estat un obstacle i, és clar que s'ha entrat en una fase en la que els assistents a la conferència pensen més en el que els uneix que en el que els separa.

La trobada es va fer sense excepció de cap país: un fet important és la presència d'Albània que fins el moment s'havia negat a tenir contactes polítics multilaterals, s'havia negat sistemàticament a figurar en cap reunió internacional amb excepció de l'ONU, i és l'únic país europeu que no participa en la Conferència sobre seguretat i cooperació a Europa. Les declaracions del ministre albanès de relacions exteriors, han estat un clar pas endavant: «el govern albanès recolza tots els passos constructius capaços de millorar la situació als Balcans, servir la pau, l'estabilitat i la seguretat a l'àrea».

La posició albanesa envers la problemàtica que l'envolta, ja havia sofert des de fa algun temps diversos canvis; són exemples l'establiment de relacions diplomàtiques amb països occidentals i del pacte de Varsòvia.

BALCANS

Una de les declaracions que dona motius per pensar en un gir clar i l'enfortiment d'aquest desig de pau i convivència fou feta en un discurs que hom qualifica de brillant i ple de contingut polític en el que es digué: «El fet que tinguem sistemes polítics i socials diferents no ha de ser un obstacle».

Els participants a la conferència varen concertar una agenda de treball molt flexible i es proposaren de crear una atmosfera més favorable en les relacions a través de la recerca de possibilitats de cooperació multilateral en els sectors en els que s'observen interessos i necessitats comunes així com les condicions reals per la mateixa. Es varen considerar com a perspectives més importants el comerç, la cooperació i l'especialització industrial, l'energia, el transport, l'agricultura, la protecció de l'entorn, la ciència, la cultura, els esports i el turisme.

És de destacar que ja fa dotze anys, una reunió d'experts va determinar més de cent-cinquanta camps d'eventual cooperació entre els països balcànics; fins ara els contactes multilaterals s'efectuaven d'una manera molt selectiva a través de conferències d'experts a nivell interestatal i les dificultats de promoure la cooperació, principalment econòmica, feien que es quedessin sense realitzar.

Tothom ha estat d'acord en dir que aquesta cooperació pot ésser molt important i que per tant pot augmentar i refermar els contactes en d'altres terrenys; és evident que no s'aprofiten al màxim en aquests moments les possibilitats i els avantatges del comerç fronterer, tampoc s'han establert els vincles que comportaria la creació d'empreses mixtes la qual cosa propiciaria la cooperació estable en el terreny de la producció, amb la sortida conjunta a altres mercats de fora de la zona. La proximitat dels mercats nacionals i les condicions favorables del transport no han fet fins ara que l'intercanvi comercial de cada un dels països de la regió amb els seus veïns fos més alt que el que oscil·la entre el 0,2 i l'1,5%.

Desnuclearització

Un problema tractat d'indole política i que té un interès importantíssim dins la regió és la desnuclearització. Amb sorpresa i fins i tot contrarietat per part d'alguns, des de la meitat dels anys cinquanta, va començar a tenir força dins d'aquesta àrea geogràfica el que s'establís una zona lliure d'armes nuclears. La iniciativa presa per Romania i Bulgària, i, amb posterioritat el que s'hi afegissin Grècia, va unir amb diferència de matisos les nacions balcàniques que aviat compregueren la transcendència

d'aquest objectiu primer proposat a la regió, que representava un pas cap al desarmament europeu qui sap si més endavant; la creació d'una zona desnuclearitzada en els Balcans va comptar des del seu primer plantejament amb el recolzament dels països signants del Pacte de Varsòvia, per una altra banda les nacions que integren l'OTAN opinen que la supressió d'aquest tipus d'armament en aquell indret alteraria l'equilibri de forces i el que existissin zones d'aquest tipus no allunyaria el perill d'una catàstrofe nuclear.

Veiem que actualment aquesta opinió no s'accepta: l'establiment de zones desnuclearitzades constitueix una aspiració comuna pels habitants de tots els continents. Aquesta idea de desnuclearització de la regió cada dia és més actual i més factible i s'hi veu un gran interès per part dels governs dels sis estats de la regió; tan sols dos posseeixen bases nuclears en el seu territori, són els que pertanyen a l'OTAN, Grècia i Turquia, bases nuclears nord-americanes, però tots sabem que el govern grec ha demanat al de Washington la retirada d'aquestes instal·lacions quan acaba l'acord establert.

Va ser el cap del govern grec el que fa uns anys va promoure la celebració de la conferència dels països balcànics que va constituir el primer pas pràctic envers el tema. Desnuclearitzar la península.

Des d'aleshores amb diferents matisacions, ningú ha abandonat el seu interès en arribar a aquest fi. En opinió de Turquia, aquest pas hauria de ser inclòs en un acord a escala continental; per una altra banda en els últims anys no han estat aquestes les úniques propostes: s'ha d'assenyalar també la declaració conjunta feta el desembre de l'any vuitanta-cinc per Bulgària i Romania en la que demanaven l'eliminació de les armes químiques a la península, proposta a la que més tard s'hi afegí Grècia. També hi ha hagut interès en anar vers una col·laboració com la sol·licitada per part de Bulgària pel que es refereix a la defensa ecològica de la península.

És de notar aquest interès comú que partint de suggeriments i propostes a nivell individual d'estat, tenen d'immediat resposta positiva i col·laboració.

La desnuclearització d'aquest indret té un valor importantíssim: de fet lliga i donaria més possibilitats a la creació de l'anomenat corredor «Palme» que és l'alternativa de més possibilitats com a primer pas per la implantació d'una franja desnuclearitzada que aniria des del nord d'Europa, la part central i els Balcans d'acord amb la idea expressada en el seu moment pel cap del govern suec. A la conferència es fa constar que el problema de la desnuclearització pot ser objecte de discussions en una cime-

ra balcànica i es va estar d'acord a Belgrad; no s'han fixat terminis concrets per a la cimera ja que perquè tingui resultat pràctic i positiu ha d'estar ben preparada i es creu que la millor preparació seran els resultats pràctics i efectius de la cooperació multilateral que a partir d'ara es desenvolupen.

Voluntats i acords

Els sis països balcànics varen expressar la seva voluntat política de cooperació i varen anunciar que volen assegurar la continuïtat del diàleg així com la intenció de celebrar «cimeres» de forma sistemàtica. El comunicat final de la conferència recomana la celebració d'una reunió de ministres d'economia dins d'aquest any a Turquia i una reunió de ministres de transports a Iugoslàvia també aquest any.

També s'avança que es podria produir una reunió sobre cooperació industrial i tecnologia a Romania, una trobada sobre protecció ecològica a Bulgària, la creació d'un institut de cooperació econòmica a Atenes perquè pogués començar a funcionar a primers de l'any 1989. A Belgrad s'aprova el que la pròxima reunió de caràcter sistemàtic entre els experts de política exterior fós a Sofia per a conèixer i coordinar noves iniciatives en tots els dominis i fins i tot la possibilitat de convocar una altra conferència de ministres.

A Belgrad no es tractaren els contenciosos bilaterals per no apartar la discussió dels interessos comuns i d'aquesta manera evitar les acusacions mútues i avançar en altres terrenys. Això no vol dir que s'oblidessin els problemes seriosos que existeixen, les relacions nacionals als Balcans són un problema molt delicat. Una de les causes és la de les nombroses ètnies que conviuen en aquesta regió que sempre ha estat font de friccions.

Segons el ministre d'afers exteriors de Bulgària la cimera era una constatació que els Balcans no s'enclaustraven, no poden fer-ho, són part d'Europa; que la conferència havia estat un èxit i que en certa manera superava el que s'esperava d'ella.

Les relacions entre els diferents països varen ser objecte de negociacions bilaterals, hi va haver converses entre els ministres iugoslau i albanès, el de Bulgària i el de Turquia. No es pot dir que aquests contactes bilaterals resolguessin els problemes però sí que, de la mateixa manera que els de conjunt, aconseguiren crear un clima convenient per a la seva resolució en un futur.

És evident que el bon resultat de la conferència venia precedit d'una sèrie d'esdeveniments que permetien ser un xic optimistes i a la vegada varen influir-

hi, l'acabament de l'estat de guerra entre Grècia i Albània, el fet que l'activitat política albanesa s'hagi intensificat darrerament, les negociacions entre Andreas Papandreu i Turgut Ozal a Davos per a millorar les relacions entre els dos països que no fa gaire en varen ser protagonistes des del punt de vista bèl·lic.

La visita del primer ministre grec a Bulgària la vigília de la conferència, el

seu pronunciament conjunt Grècia-Bulgària sobre l'eliminació de les armes nuclears als Balcans i el compromís de no tornar a instal·lar-les, tot això juntament amb el resultat de la conferència, permet pensar que estem molt aprop que en aquest indret del món s'estigui obrint una cooperació real veritablement seriosa, de bona voluntat que, malgrat problemes encara no resolts, està clara la

seva intenció de tractar-los de manera intel·ligent i negociada; s'estan posant els elements necessaris perquè amb uns plantejaments civilitzats, amb esperit negociador, es vagi a la recerca del bé comú. És d'esperar que artificiosament no s'intenti crear o agreujar problemes en un procés tan esperançador. ■

Enric Crusat i de Abaria

CRONOLOGIA: Relacions Països Balcànics

<p>1912 — Aliança Sèrbia, Bulgària.
— Tractat d'ajuda mútua Grècia, Bulgària.
— I Guerra Balcànica.
— Conferència de Londres.</p> <p>1913 — 2 Guerra Balcànica.
— Tractat de Bucarest.</p> <p>1915 — Bulgària s'uneix als Imperis centrals.</p> <p>1917 — Pacte de Corfú firmat pels representants de Sèrbia, Croàcia, Eslovènia i Montenegro per formar una única nació.</p> <p>1918 — Proclamació del Regne dels Serbis Croates Eslovens.</p> <p>1921 — Iugoslàvia firma tractat amb Romania completant la Petita Entente.</p> <p>1923 — Tractat de Lausana entre Grècia i Turquia.</p> <p>1925 — Enfrontament entre forces gregues i búlgares, invasió de Bulgària.
— La SDN resol el conflicte grec búlgar, sancionant a Grècia.</p> <p>1926 — Iugoslàvia firma tractat amb Grècia, resolent el problema de la zona lliure iugoslava a Salònica.</p> <p>1927 — Iugoslàvia trenca relacions diplomàtiques amb Albània després d'uns incidents fronterers.</p> <p>1929 — Iugoslàvia firma tractat d'amistat amb Grècia.
— Firma del tractat d'amistat entre Bulgària i Turquia.
— Acord Bulgaria i Iugoslàvia per l'establiment del règim de fronteres.</p> | <p>1930 — Tractat d'Ankara entre Grècia i Turquia.
— Primera conferència Balcànica a Atenes convocada per Venizelos.</p> <p>1934 — Consolidació del Pacte Balcànic entre Iugoslàvia, Grècia, Romania, Turquia.</p> <p>1937 — Tractat d'amistat i pau perpetua Bulgaria, Iugoslàvia posant fi a l'antagonisme tradicional entre els dos estats.
— Bulgària arriba a un acord amb Grècia (Preparant una Entente Balcànica).</p> <p>1940 — «Arbitratge de Viena» Romania és obligada a cedir un part de Transilvania.
— Romania cedeix el territori de la Dobrudja a Bulgaria.
— Romania firma el Pacte Tripartit.</p> <p>1941 — Bulgària firma el Pacte Tripartit.
— Iugoslàvia firma el Pacte Tripartit.
— Cop d'estat a Iugoslàvia.
— Bulgària s'uneix a Alemanya, Itàlia, en el seu atac contra Iugoslàvia i s'anexiona part del territori d'aquesta.
— Desmembració de l'Estat Iugoslau.</p> <p>1942 — Romania firma un acord comercial amb Turquia.</p> <p>1946 — Iugoslàvia estableix acords polítics i econòmics amb Albània.</p> <p>1947 — L'assemblea general de l'ONU demana a Grècia, Iugoslàvia, Albània i Bulgària que resolguin per mitjans pa-</p> | <p>cífics les seves disputes i es crei un Comitè Balcànic.
— Bulgària i Iugoslàvia firmen tractat d'amistat i ajuda mútua.
— Romania i Iugoslàvia firmen tractat d'amistat i ajuda mútua.</p> <p>1949 — Interrupció de les relacions de Iugoslàvia amb Albània, Bulgària, i Romania. Arrel de l'expulsió de Iugoslàvia del Cominform.</p> <p>1950 — Grècia restableix relacions diplomàtiques amb Iugoslàvia.</p> <p>1953 — Restabliment de relacions diplomàtiques entre Albània i Iugoslàvia.</p> <p>1954 — Iugoslàvia, Grècia i Turquia firmen un tractat d'aliança, cooperació política i assistència mútua per vint anys.</p> <p>1956 — Converses i acords Iugoslàvia, Romania.
— Romania estableix relacions diplomàtiques amb Grècia.</p> <p>1957 — Iugoslàvia, Grècia, Turquia, es reuneixen per activar l'aliança Balcànica.</p> <p>1958 — Albània firma amb Grècia un acord per netejar de mines l'estret entre Corfu i la costa Albanesa.</p> <p>1960 — Romania declara que és factible la creació d'una zona neutral integrada per Romania, Hongria, Bulgària, Albània, Iugoslàvia, Grècia i Turquia.</p> <p>1968 — Albània es retira del Pacte de Varsovia.</p> <p>1970 — Tensió Bulgària, -1979 Iugoslàvia a causa del</p> | <p>problema Macedònia.</p> <p>1971 — Desgel de les relacions Albània, Grècia.</p> <p>1976 — Iugoslàvia i Bulgària arriben a un acord provisional sobre Macedònia.</p> <p>1980 — Desgel Bulgària, Iugoslàvia sobre Macedònia.</p> <p>1981 — Disturbis regió autònoma de Kosovo exigència dels albanesos a aconseguir per la seva regió l'estatus de República Federada.</p> <p>1982 — Grècia, Bulgària, Romania, Iugoslàvia, i provisionalment Turquia proposen un pla de desnuclearització dels Balcans.
— Segueix en menor grau l'agitació al Kosovo.</p> <p>1987 — S'anul·la l'estat de guerra entre Grècia i Albània.</p> |
|---|---|--|--|

DINAMARCA RATIFICA EL PRINCIPI DE DESNUCLEARITZACIÓ

Les eleccions generals celebrades a Dinamarca, només vuit mesos després de les anteriors, no han resolt els problemes que, segons el primer ministre danès, Poul Schlüter, havien fet necessària la seva convocatòria. Uns problemes que es deriven del fet que la política exterior del gabinet conservador de Poul Schlüter, està dictada per les forces polítiques d'esquerra, a l'oposició. Tant és així que el passat dia 14 d'abril el Parlament danès va adoptar una resolució presentada pels socialdemòcrates segons la qual: «Com que el Folketing (Parlament) està d'acord en la política danesa dels últims trenta anys de no acceptar armament nuclear al seu territori, cal ara que el govern informi els vaixells visitants d'aquest fet, perquè no es vulneri la voluntat del poble danès». La resolució adoptada pel Parlament de Dinamarca suposava la vint-i-tresena derrota del gabinet conservador d'Schlüter, dels últims sis anys, gairebé totes en matèria de política exterior i de defensa. Segons el primer ministre danès, estava molt clar que la resolució posa en perill la pertinença de Dinamarca a l'OTAN, perquè si s'obliga a cada capità de vaixell que fondeja en aigües territorials daneses a subministrar informació de la càrrega que transporta, s'interfereix en la conducta britànica i nord-americana de no explicitar-ho, i per tant es lesiona la cohesió de l'Aliança. D'aquesta manera, emparant-se en la complicitat britànica i nord-americana —països que van decidir interrompre les visites de les seves flotes a Dinamarca, en protesta pel que consideren un perill per l'essència mateixa de l'OTAN—, el primer ministre danès va plantejar l'elecció com una alternativa en la que s'havia de decidir la pertinença o no de Dinamarca a l'Aliança Atlàntica.

Els resultats d'aquests comicis no han resolt, però, com deiem al començament, aquesta disjuntiva, i l'únic que s'ha aconseguit ha estat el reforçament del Partit del Progrés, de filiació ultradretana, que ha doblat gairebé el nombre d'escons. D'aquesta manera, la ultra-dreta i el Partit Radical Liberal, de filiació centrista, han esdevingut els àrbitres de la situació política, de la que tant la coalició conservadora com el conjunt de les esquerres, n'han resultat lleugerament afeblits. A més a més el reforçament conservador no es podrà aconseguir ni amb el Partit del Progrés ni amb el Radical Liberal perquè cap dels dos no se sumaran a la coalició go-

vernamental, encara que potser hi donaran un suport molt matisat, segons que han anunciat l'un i l'altre. Per acabar-ho de complicar també, el Partit Radical Liberal dóna suport a les tesis de desnuclearització de Dinamarca sustentades per l'esquerra en contra del govern, i que com hem dit són les que van fer decidir Schlüter a convocar eleccions generals anticipades.

En aquestes condicions, doncs, Dinamarca es podria trobar demà mateix en la mateixa situació exacta de fa dos mesos, quan es va adoptar la resolució que va fer esclatar la crisi, només que ara s'ha d'operar amb l'inconvenient afegit d'una extrema dreta parlamentària molt reforçada.

Soci fundador de l'OTAN

Dinamarca va ser soci fundador de l'OTAN, però va firmar el Tractat de Washington amb una càrrega molt feixuga de neutralisme i només quan les dificultats sueques van fer fracassar una esperada unió escandinava. Convençuda llavors, Dinamarca, pels Estats Units, que l'enfrontament entre els dos blocs era inevitable, va optar per l'Aliança Atlàntica.

La nuclearització de l'OTAN va fer néixer incomoditats a Copenhague que van portar el seu govern a declarar, l'any 1957, la desnuclearització danesa permanent en temps de pau. Malgrat tot, aquesta política no es concebia com un reptet continuat a l'estratègia aliada, sinó més aviat com una constant declaració de principis. Però poc a poc Dinamarca es va anar convertint en un membre de l'OTAN bantant poc inclinat a seguir la seva política nuclear; una reticència que li venia imposada des del Parlament per l'aliança temporal de l'esquerra, amb el suport dels liberals-radicals. Una aliança que al llarg dels últims sis anys ja hem dit que ha forçat 23 derrotes consecutives de les tesis del govern conservador en matèria d'afers exteriors, de defensa i de seguretat.

L'última, el 14 d'abril passat, va forçar el govern a enviar una carta a cada capità de vaixell de l'OTAN que entrés en aigües daneses, recordant-li la política de desnuclearització permanent de Copenhague. No passava de ser la reiteració d'un principi, però Schlüter va decidir no considerar-ho així i va convocar eleccions.

Pel que fa a la voluntat de pertinença de Dinamarca a l'OTAN, d'això no hi ha el més mínim dubte: el 70% dels danesos volen continuar estant integrats a l'organització de defensa atlàntica. És clar que, el més destacable de tot és que aquest mateix setanta per cent de població danesa s'oposa a la nuclearització del territori en el que viu. La pertinença a l'OTAN, per tant, no es discuteix. El que es qüestiona són les condicions de pertinença imposada pels Estats Units. Per això els últims comicis són potser el millor argument a favor del dret de cada aliat a definir amb autonomia els límits de la seva participació solidària dins l'Aliança Atlàntica. ■

SORPRESA A COREA DEL SUD

Contràriament a totes les previsions, el president sud-coreà, Roh Tae Woo, va patir una estrepitosa devallada a les eleccions parlamentàries. Sense cap dubte el seu partit de la Justícia Democràtica, continua sent el més votat, però s'ha quedat molt lluny de la majoria absoluta que li pronosticaven els sondejos. Aquests comicis sud-coreans també han destacat un altre fet fonamental: la col·locació al capdavant de les forces oposidores, del partit encapçalat pel líder radical Kim Dae Jung, que ha pres la delantera al partit més moderat de Kim Young Sam.

Pel que fa a la composició de la tretzena Assemblea Nacional Sud-coreana, tindrà un total de 299 diputats repartits entre l'oficialista Partit de la Justícia Democràtica, amb 125; el Partit per la Pau i la Democràcia, de Kim Dae Jung, 70; el Partit de Reforma Democràtica, de Kim Young Sam, 59, i 45 més entre el RPND i els independents.

Destaca també el fet que per primer cop a la història política de Corea del Sud, marcat pels règims militars autoritaris, el president haurà de governar amb minoria a l'Assemblea Nacional, fet que pot crear seriosos problemes per l'aplicació de la seva política reformista. ■

EL SOCIALDEMÒCRATA RODRIGO BORJA, PRESIDENT DE L'EQUADOR

La segona volta dels comicis presidencials de l'Equador va donar la victòria al candidat social-demòcrata Rodrigo Borja, professor de Dret de 52 anys. Borja es va imposar al seu rival populista Abdalà Bucaram, advocat de 36 anys i ex-alcald de Guayaquil, que va obtenir cent-noranta mil vots menys que el guanyador.

Segons els resultats oficials d'aquests comicis presidencials equatorians, Rodrigo Borja ha aconseguit 1.762.417 vots (un 46,32%), el seu rival Abdalà Bucaram ha arribat als 1.572.651 (el 41,33%), i l'abstenció ha estat del 18,61%. Dels 4.673.980 electors, 424.916 (un 11,16%) van anul·lar el seu vot i 44.489 electors van votar en blanc.

Per primer cop a la història de l'Equador un candidat presidencial ha guanyat l'elecció malgrat la seva derrota a les províncies costaneres. Les cinc províncies de la costa del Pacífic van atorgar

el 70% dels vots recaptats per Bucaram. De fet la clau del triomf de Borja va estar en la captació de 639.000 vots dels indrets costaners, perquè tots aquests sumats als aconseguits a les quinze províncies restants de l'interior —totes les de la serra i les electoralment poc rellevants de l'Amazònia i de les illes Galàpagos— li van permetre un marge escàs de dos-cents mil vots sobre el seu rival.

Així, malgrat l'enorme implantació del vot populista a la Costa del Pacífic, Bucaram només va aconseguir a l'interior 439.000 sufragis, dos-cents mil per sota del 639.000 aconseguits per Borja al Pacífic, que van decidir l'elecció. D'aquesta manera també va quedar absolutament palès que el resultat electoral obtingut marca clarament la divisió regional del vot a l'Equador.

Poques hores després de conèixer la seva victòria electoral, Rodrigo Borja va oferir un programa de concertació per

treure el país de la crisi i va assegurar que el seu govern no té plans per estatitzar ni privatitzar empreses. Sobre la formació del seu gabinet, el president electe equatorià sosté que la crítica situació en que es troba el país aconsella la formació d'un govern monocolor de caràcter social-demòcrata en la seva totalitat. Sobre el deute extern de l'Equador, de 9.300 milions de dòlars, Borja opina que s'han d'evitar confrontacions estèrils però que avui per avui és també impossible de pagar el que es deu, per absoluta impossibilitat financera. Borja també s'ha declarat ja disposat a restablir les relacions diplomàtiques amb Nicaragua, que es van trencar de forma unilateral durant el mandat de l'anterior president Leon Fabres Cordero, i comparteix l'opinió que Cuba forma part de l'Amèrica Llatina. ■

EL SPD GUANYA A SCHLESWIG-HOLSTEIN (RFA)

El Partit Social-demòcrata Alemany (SPD) va aconseguir una enorme victòria a les eleccions regionals del land de Schleswig-Holstein, l'estat més septentrional de la República Federal d'Alemanya. Amb un 53,8% dels vots, el SPD, encapçalat per Bjorn Engholm, va aconseguir la majoria absoluta i va acabar així amb 38 anys de govern de la Unió Cristiana Democràtica (CDU), del canceller federal Helmut Kohl, que només va captar el 35% dels vots.

Ni el Partit Liberal (FDP), ni el Partit dels Verds van aconseguir superar la barrera del 5% dels vots, i es van quedar per tant sense representació parlamentària.

Aquests comicis s'han fet vuit mesos després dels anteriors, convocats el passat 13 de setembre, en els que el SPD va aconseguir el 45,2% dels sufra-

gis; la CDU, el 42,6%; els liberals, el 7,3% i els verds, un 3,9%. Aquells resultats, gairebé d'empat entre el SPD i el CDU i marcats pel recent escàndol entorn de la mort del cap de govern d'aquest land de Schleswig-Holstein, Uwe Barschel, van aconsellar la convocatòria immediata de noves eleccions que han posat al descobert els nous aires social-demòcrates que bufen a l'Alemanya Occidental.

La primera repercussió a nivell estatal del triomf social-demòcrata haurà de ser per força el cessament del ministre de finances de Bonn, Stautenberg, que presideix el CDU a Schleswig-Holstein i que a més a més és objecte de crítiques molt dures per la seva política fiscal, a la que es considera el detonant d'aquesta derrota cristiano-demòcrata. Però a banda d'aquest fet puntual tam-

bé hi ha d'altres indicacions de caràcter més genèric, relacionades amb la política exterior, que plantegen un canvi d'opinió profund de l'electorat de l'RFA respecte del veí de l'est, el RDA. En aquest sentit tot fa preveure que els vots captats pel SPD, al land situat a la frontera mateixa amb el RDA, són els de les capes mitjanes de població cada cop menys esporuguides pel tradicional enemic de l'est.

Pel que fa a les qüestions econòmiques, el líder del SPD de Kiel, Bjorn Engholm, ha adoptat una posició pròxima a la que defensen els sindicats, demanant mesures més efectives per combatre l'atur, com ara la reducció de jornada de treball sense reducció dels salaris. ■

Espanya en pot ésser soci abans de tres mesos

LA UNIÓ EUROPEA OCCIDENTAL

Les negociacions per l'entrada de l'Estat espanyol a la UEO, han irritat més d'un partit parlamentari espanyol per la possible contradicció amb el referèndum del 86 sobre la permanència o no d'aquest país a l'OTAN. Per una altra banda, la UEO, depèn en bona part de l'assumpció de responsabilitats d'Espanya, ja que pel que fa a l'OTAN, la nostra participació és ambigua, i una altra ambigüitat amb la UEO, podria ser la fi d'una organització amb compromisos nuclears superiors a l'OTAN encara que pràcticament inexistent des dels seus orígens.

El mes d'abril la Unió Europea Occidental (UEO) invita a Espanya i Portugal que es sumin al forum europeu. Un mes més tard el govern socialista espanyol inicia les negociacions d'entrada seguint les instruccions del decàleg de pau i defensa que el PSOE va aprovar l'any 1986.

La UEO ha estat molts anys una organització morta, sense pràcticament cap funció rellevant ni en l'àmbit de l'armament nuclear ni convencional. Però el fet que hagi travessat una llarga fase obscurantista no vol dir que es quedi curt pel que fa a la plataforma i objectius de què consta. A l'octubre del 87 es va aprovar una plataforma en la que s'inclou el compromís dels països membres d'assumir la defensa comuna. Aquesta defensa comuna afectaria tant a l'ús d'armament nuclear com convencional.

La UEO va més enllà que l'OTAN «ja que exigeix l'assistència automàtica en cas d'atac a un membre, mentre que el tractat de l'OTAN es limita a dir que l'atac contra un es considerarà un atac contra tots i que cada país pendrà les mesures que cregui convenientes».

La política exterior del govern socialista espanyol és clarament oberta a la participació de totes les organitzacions europees. En primer lloc perquè és una manera que Espanya pugui dir la seva en fóruns europeus, en segon lloc perquè és una manera clara i oberta d'integració amb la comunitat veïna i en tercer lloc per fer de l'Estat espanyol un país amb una cota alta de credibilitat respecte a països d'Amèrica Llatina, alguns d'àrabs i el nord d'Àfrica.

Contradicció referèndum

Alguns partits d'esquerre espanyols han dit que hi ha una forta contradicció entre formar part de la UEO, la qual cosa

comporta l'ús, transport i emmagatzament d'armament nuclear, amb la pregunta feta en el referèndum sobre l'OTAN, on es negava tot l'aspecte relacionat amb el tema nuclear.

És per això que hompot interpretar que la voluntat decididament favorable de l'administració de Madrid d'entrar-hi el més aviat possible respon a la política ambigua d'Espanya portada a terme fins ara en el si de l'OTAN. Per aquest motiu el govern González, per no contradir alguns aspectes de la pregunta del referèndum de l'OTAN, aprofita la cooperació europea de defensa — fins i tot nuclear — en una organització que no sigui la OTAN. D'aquesta manera els socis europeus sortirien de dubtes i podrien entendre d'una vegada per totes quin serà el paper de la Península Ibèrica i en aquest cas Espanya en la defensa europea.

Hi ha versions que apunten que la reactivació de la UEO s'ha produït per solventar el paper de l'Estat espanyol. És a dir, si Espanya està disposada a participar i adquirir tota la responsabilitat com els altres països membres, el fet que hi hagi un referèndum on es va dir que no es volia saber res amb el tema nuclear, no seria cap obstacle. D'aquesta manera el PSOE no es contradiria amb el dit referèndum i per l'altra banda s'acceptaria responsabilitat a través de la UEO.

Els països de la UEO, Benelux, França, Gran Bretanya, RFA i Itàlia, volen una voluntat clara tant de Portugal com d'Espanya a l'hora d'acceptar la plataforma de l'organització. Si no podria passar que es dona llum verda a la reactivació de la UEO i a canvi no hi hauria cap possibilitat d'ésser efectiva, amb la qual cosa l'únic que s'aconseguiria seria la finalització de la unió de països.

Tots els estats membres, llevat del Regne Unit, han dit que la voluntat negociadora i de benvinguda de l'Estat

espanyol ha estat fruit de tots i que per aquest motiu conviden els països de la Península Ibèrica a formar-ne part. França ha estat l'impulsor més destacat de la UEO, justament perquè no forma part de la branca militar de l'OTAN, també ha estat el màxim impulsor de la invitació d'Espanya donat les bones relacions que actualment tenen ambdós estats.

Una altra versió és el premi de consolació que se li ha volgut brindar ja que no s'ha fet realitat el somni de Felipe González, de formar part de l'Eix París-Bonn-Madrid.

El Regne Unit el que hauria preferit és l'aniquilació de la UEO, al menys tal com ara està configurada i treballar amb la idea de l'Eix Londres-París-Bonn. No obstant, és molt difícil que pugui funcionar una aliança formada per tres països amb constants tensions històriques i a més l'altre gran, Itàlia, no ho permetria.

Òrgans de la UEO

La Unió Europea Occidental està formada per un Consell integrat pels ministres d'afers exteriors dels estats membres, que es pot reunir també a nivell d'ambaixadors i que està sota la presidència del Secretari General.

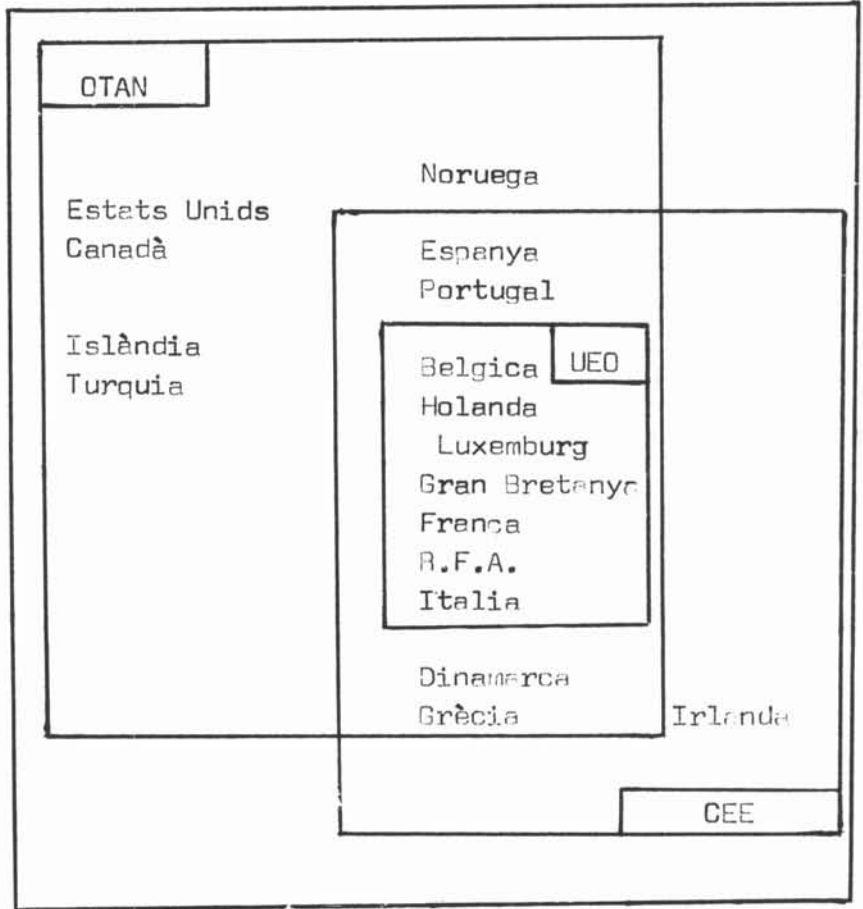
La UEO consta també d'una Assemblea, integrada pels representants dels estats membres a l'Assemblea Consultiva del Consell d'Europa, l'òrgan és bàsicament deliberant encara que té algunes facultats de decisió i de control.

L'Agència de Control d'Armament és a hores d'ara pràcticament inexistente perquè la comesa que té està desfasada, era l'encarregada de fiscalitzar el rearmament alemany. Hi ha també diversos òrgans subsidiaris, el més important és el Comité Permanent d'Armament, que depèn del Consell, la seva missió és la normalització dels arma-

ments nacionals i la cooperació entre els estats membres pel que fa a la producció i subministrament d'armes. I finalment hi ha la Secretària.

El 1904 França i Anglaterra signen uns acords internacionals per tal de dissipar problemes com a conseqüència de la colonització. Més tard, en temps d'entreguerres, els acords donaren llum a la «Entente Cordial», per combatre a Alemanya. Després de la II Guerra Mundial, França i el Regne Unit firmen el tractat de Dumquerque i més tard es ampliat amb els països del Benelux que formaran el Pacte Occidental o Pacte de Brusel·les. El 1950 Rene Pleven, president del Consell Francès, fa tot el possible perquè l'Assemblea Nacional, accepti un pla per iniciar la «Comunitat Europea de Defensa» (CED). Quatre anys més tard, després del fracàs de la CED, el pacte de Brusel·les es va transformar en el Pacte de la Unió Europea Occidental amb la incorporació d'Alemanya i Itàlia.

La UEO ha estat molts anys passiva però ara és el moment de la possible reactivació. Espanya hi tindrà molt a dir i, segons les negociacions futures per tal de la incorporació formal, la UEO, pot esdevenir el pilar europeu de la OTAN, o desaparèixer per sempre més. ■

Ramon Roca i Ribó

Butlleta de subscripció

Nom i cognoms
 Adreça
 Població D.P. Telèfon
 Data de naixement D.N.I. n°
 Professió

Banc o Caixa
 Adreça
 Població D.P.
 Nom del(s) titular(s)

Demana més informació

Subscriu els serveis de CIDOB

Quota 3.000 ptes. any

Quota 5.000 ptes. any (col·laborador)

Quota ptes. any (protector)

Sistema de pagament.

Domiciliació de rebut anual a entitat bancària o de crèdit.

Ompliu, si us plau, el cupó adjunt i trameteu-lo per correu a CIDOB.

Senyor Director:

Li prego que prengui nota de carregar al meu compte / a la meua llibreta, obert/a en aquesta entitat, els rebuts que els presentarà CIDOB.

Atentament

(signatura)

Signat per

Adreça del titular

N° compte/llibreta

Data

Signatura

Onada de vilència nacionalista a la República d'Armènia

LA REVOLTA DE LES NACIONS DE LA URSS

Els recents disturbis nacionalistes a la República Soviètica d'Azerbaitjan, i els anteriors a les Repúbliques d'Uzbekistan i de Kazakhstan, totes tres a l'Àsia Central, reflecteixen l'efervescència que viuen algunes nacionalitats de la URSS en el procés de liberalització política impulsat pel líder soviètic Mikhaïl Garvatxev. Un procés que ha posat al descobert el descontent nacional ja existent des del mateix moment de la creació de la URSS, i que fins ara s'havia mantingut més o menys camuflat pels imperatius de russificació a ultrança i desinformació sistemàtica emanats de les altes instàncies del poder del Kremlin.

Els primers indicis que van donar a entendre que alguna cosa estava canviant a la URSS, en aquest terreny, es van fer evidents l'estiu de l'any passat arran d'una manifestació de quatre-cents ciutadans soviètics d'origen tàrtar, de Crimea. Era, sense cap mena de dubte, tota una fita en la curta història del procés de «perestroika» impulsat per Garvatxov. Per primera vegada, la iniciativa d'una manifestació no havia sorgit ni de les altes esferes de poder ni tampoc d'individus aïllats. Els 400 manifestants van arribar pel seu compte i risc a Moscou a finals del juliol passat per reclamar una audiència a Garvatxov. Ostatjats pels seus familiars residents a la capital, haurien pogut ser localitzats fàcilment per la policia després de la seva primera manifestació i ser obligats a retornar als seus domicilis del llunyà Uzbekistan. Però per primer cop —i això va esdevenir un felix precedent— les autoritats van renunciar des d'un principi a la repressió. Tres dies després d'arribar els tàrtars a Moscou es continuaven manifestant com si res en un costat de la Plaça Roja, entre la basílica de Sant Basili i la porta del Kremlin. Van ser rodejats, per descomptat, per un cordó policíac, però se'ls va convidar igualment a enviar una delegació al president del Soviet Suprem. Una vintena de manifestants, conduïda pel seu portaveu Rechat Djemilev, van acudir a la cita amb el cap d'estat soviètic, Andrei Gramika. Durant les dues hores llargues d'encontre, els representants tàrtars van fer públiques les seves reivindicacions sense que el cap d'estat es comprometés a res més que al nomenament d'una comissió governamental que els fes justícia. A la sortida d'aquest «tête-a-tête» amb Gramika, els delegats tàrtars van declarar la seva insatisfacció per les promeses del representant de l'Administració i ho van declarar públicament en roda de premsa.

Aquí, però, es va acabar tot. O potser més ben dit, aquí va començar la revolta de les nacions de la URSS.

Armènia

En aquests moments l'explosió nacionalista està centrada a Armènia, que s'ha convertit en la pedra de toc de la política de liberalització de Garvatxov. El detonant de les protestes nacionalistes massives dels últims mesos, que han posat a Moscou en «alerta roja», és el desig dels armenis que s'incorpori a la seva república la regió autònoma de Nagorno-Karabaj, avui integrada dins la veïna República d'Azerbaitjan.

L'odi armeni contra l'estat veí oriental d'Azerbaitjan, arrenca dels anys 1918 al 1920, quan Armènia i Azerbaitjan es van proclamar independents, i aquest segon va participar amb Turquia en la guerra contra Armènia, que ho va pagar amb un milió i mig de víctimes i la pèrdua d'un territori equivalent, en extensió, als de Catalunya i el País Valencià junts.

Segons una investigació ètnico-demogràfica realitzada per Igor Muradian, des del 1921 fins avui mateix, els dirigents de l'Azerbaitjan soviètic estan realitzant una política nacionalista discreta però persistent, l'objectiu de la qual és, d'una banda l'«azerbaitjanització» dels pobles tati, talishi i lezguini, i de l'altra, la deportació de russos i armenis. A conseqüència d'aquesta política, la població armenia de Najitxevan va disminuir fins l'1% i la de Nagorno Karabaj, territorialment castrada, fins el 75%. No cal dir que els armenis han contemplat tot aquest procés amb amargor i impotència durant molts anys, i que ja s'han cansat de resignar-s'hi.

De moment, però, les seves ganes d'acabar amb aquest estat de coses continuen rebotant a les parets del sta-

blement. Durant els anys de l'estancament —tal com ara anomena la premsa moscovita a l'època de Breznev— es va configurar una mena de direcció del partit de caràcter molt particular i molt característica de les repúbliques soviètiques asiàtiques. En concret, això suposa una corrupció pràcticament completa de l'aparell del partit i del sistema de soviets i la convergència de les institucions defensores de la llei i les del món de l'hampa. El robatori més absolut, el mercat negre i tota mena de negocis il·legals han prosperat a l'ombra de la burocràcia regional del partit. La xacra més important de totes ha estat, però, la del sorgiment d'una subcultura particular amarada de cinisme, consumisme i nihilisme que ha penetrat totes les esferes de les relacions socials. Fins l'estiu de l'any passat, la «perestroika» no havia canviat res a Armènia.

El juny del 1987, Garvatxov va criticar per primer cop al secretari del Partit Comunista d'Armènia, Karen Demirtxan, en un discurs al Ple del Comitè Central. També a principis d'enguany la premsa va atacar amb duresa la direcció d'Armènia, publicant una sèrie d'articles que donaven una imatge sorprenentment versemblant de la situació a la República, sense però que cap d'aquestes crítiques i atacs fessin abandonar la direcció a Karen Demirtxan. L'auto-crítica arribava en un moment massa delicat —tot just havia esclatat un poderós moviment ecologista a Armènia que es va anar vertebrant fins esdevenir la llavor d'un corrent nacionalista que propugnava la reunificació de la regió autònoma de Nagorno-Karabaj (integrada a l'Azerbaitjan) dins d'Armènia— per poder arribar a traduir-se en un capgirament de les pautes administratives vigents fins aquell moment. D'altra banda, el propi corrent nacionalista estava disposat a no perjudicar Demirtxan, amb l'única condició que

fes costat a la seva reivindicació. Però ni Demirtxan ni el Kremlin no han atès la petició i han optat per l'ocupació militar com a mesura dissuasòria de la protesta popular.

Segons Alexandre Yakovlev, membre del Politburó i secretari del Comitè Central, si es transferís Karabaj a Armènia, els 18 territoris polèmics que té actualment la URSS, es convertirien automàticament en 180. Així doncs, des de la cúpula de poder moscovita la transferència de Karabaj a Armènia es veuria com un cop duríssim a la «fraternitat indestructible dels pobles de la URSS», considerada un dels pilars ideològics de l'estat soviètic, malgrat que la fraternitat entre els armenis i els azeris és ara equivalent a la que es tenen els catòlics i els protestants de l'Ulster o els tamils i els cingalesos de Sri Lanka.

mat. Per fer-nos carta cabal d'aquesta remotíssima possibilitat caldria fer abans una radiografia del mapa soviètic. Veuríem, llavors, que la URSS està constituïda per 15 repúbliques federades —cinc de les quals són turquesomusulmanes i estan ubicades a l'Àsia Central—, 20 repúbliques autònomes, 8 regions autònomes i 10 territoris nacionals, amb una població total de 269 milions de persones, dels quals uns 138 milions són russos.

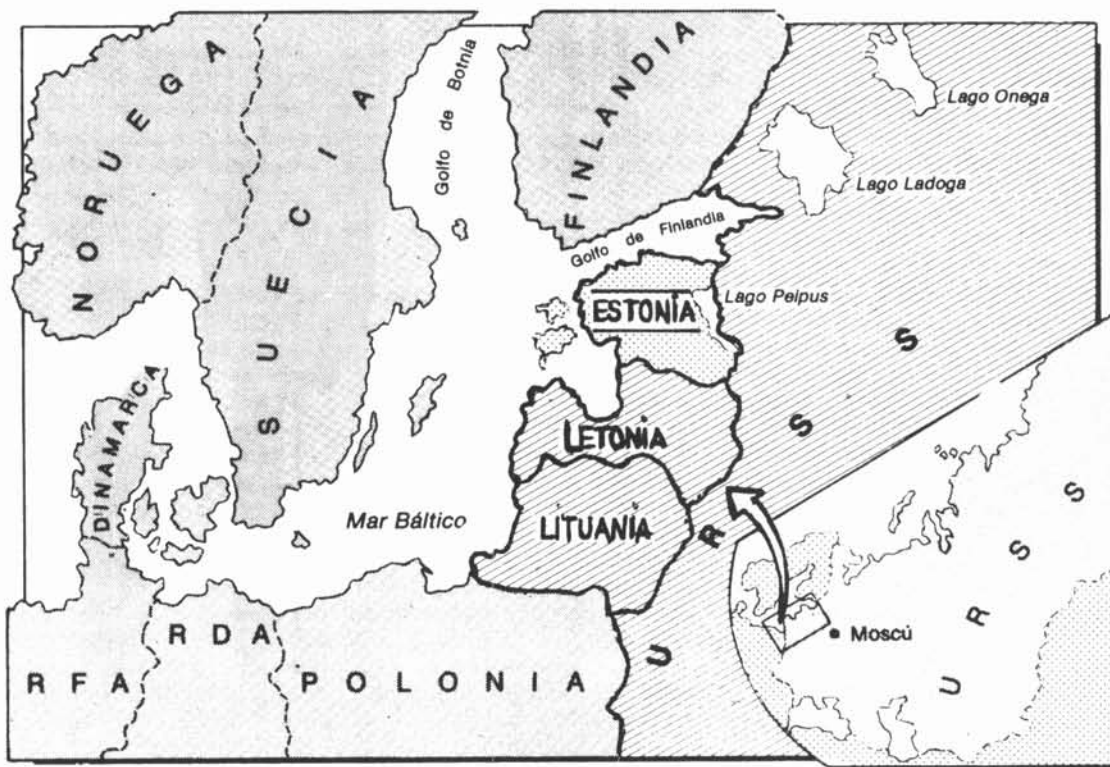
Com deiem abans, des de fa uns anys, i darrerament amb més força es produeix en moltes nacionalitats una lluita pel recobriment de les llibertats nacionals i per la independència —sobretot als països bàltics, Ucraïna, Geòrgia i Armènia, al Caucas, i a les nacions musulmanes de l'Àsia Central— que comporta un enfrontament amb les

russos que tenien el rus com a única llengua pròpia.

La gran conseqüència d'aquesta agressió comença a ser el naixement de moviments independentistes i de lluites per conservar la identitat nacional en moltes nacions de la URSS. Algunes d'aquestes nacions serien en primer lloc les bàltiques: Estònia, Letònia i Lituània.

A l'Estònia, país bàltic ocupat per la URSS el 1940, es manté viva una forta resistència nacional, malgrat el nombre creixent de població russa que el 1979 era ja del 35% del total. Letònia en canvi, és un exemple de russificació total. Lituània, per la seva banda, sosté un moviment nacionalista més fort que s'empara en l'església lituana per fugir la repressió de Moscou.

L'altra nacionalitat soviètica per ex-

Nacionalistes bàltics

Si es té en compte que a diferència dels nacionalistes bàltics, els militants de Karabaj no volen ni per aproximació la separació de la URSS i de fet només plantegen la segregació com una forma d'enfortir la unió monolítica de l'estat soviètic, s'entén fàcilment, llavors, que qualsevol esmena del mapa administratiu de la URSS és impensable. Al menys per les bones. Una altra cosa ben diferent seria que les tensions nacionalistes principals i l'anomenat perill islàmic —l'any 2000 una quarta part de la població soviètica serà d'origen musulmà— acabessin duent el conflicte latent al terreny de l'enfrontament ar-

forces unificadores: el PCUS i l'exèrcit, els objectius fonamentals dels quals són la integració de les nacionalitats i la russificació.

Com que avui encara no existeixen exèrcits nacionals i tots els alts caps militars són d'origen rus o ucraïnesos russificats, es pot dir, per tant, que tant l'exèrcit com el PCUS són un reflex clar del poder. Pel que fa a la política de russificació, en primer lloc no existeix la igualtat de llengües a la URSS, i que al contrari, hi ha una gran desigualtat lingüística que tendeix a la substitució de les llengües nacionals no-russes pel rus. Com a conseqüència de la russificació, el 1979 hi havia 16,3 milions de no-

cel·lència és Ucraïna, a la frontera europea més Occidental de la URSS. És sens dubte la regió que ha patit amb més intensitat els esforços de russificació de Moscou. Ben a l'inversa, les nacions de l'Àsia Central, són les menys russificades de la URSS. Concretament a les nacions turqueses —de l'antic Turquestan— només un 18% de la seva població sap parlar el rus, dels 42 milions que l'habiten actualment. Ens referim a les repúbliques turquesomusulmanes d'Azerbaitjan, Uzbequistan, Kirguizistan, Turkmenistan i Kazakhstan. ■

Jordi Duch i Sesplugues

Hondures

UNA DEMOCRACIA FORMAL: PRIMERS ESDEVENIMENTS DE CAIRE NACIONALISTA

Els greus esdeveniments ocorreguts a Tegucigalpa a primers d'abril són d'un caràcter inusitat en aquest país de Centro-amèrica i posen en evidència una vegada més l'imperialisme insultant que s'està practicant dins d'aquesta àrea. Confusió i sorpresa davant uns fets qualificats com els més greus que s'hagin pogut produir a Hondures de caràcter anti-nord-americà.

Dins del complicat teixit de relacions polítiques i de sistemes de govern dels països de l'Amèrica Central s'obre una nova situació de violència fins ara soterrada i no menys dissimulada amb una caire d'aparença de tranquil·litat que per això no deixa d'ésser menys important. A Hondures un dels estats que d'una manera o altra estan col·laborant en el procés d'Esquipules en aquest cas més malament que bé ja que és evident l'aixopluc de la contra dins del seu territori i per tant fins ara el no acompliment pel que fa a la seva part dels acords als quals s'ha arribat darrerament. Esclata en la primera setmana del mes d'abril una violenta protesta popular que deriva en un atac a l'ambaixada nord-americana després de la mort de cinc joves manifestants. L'aparent pau de la capital d'Hondures es va alterar el dijous, dia sis d'abril, quan els marines que custodiaven l'ambaixada varen ametrallar una manifestació d'unes tres mil persones, estudiantis la majoria, —aproximadament— que protestaven per la política de Washington a Centreamèrica i condemnaven la deportació als EEUU d'en Ramon Matta, acusat d'ésser un important narco-traficant. L'acció dels marines es cobra, a més dels morts, una desena de ferits.

En resposta als fets els manifestants varen incendiar el consolat, varen malmetre seriosament l'ambaixada i destruïren uns trenta vehicles de la seu diplomàtica. També va ésser assaltat un edifici proper a l'ambaixada a Tegucigalpa on era instal·lada l'agència de propaganda nord-americana.

Segons les informacions donades pel cap del gabinet presidencial Howard Baker aquest qualificava els fets com un incident molt seriós i també com l'atac

més greu que ha sofert una representació diplomàtica a Sud-Amèrica. Cal afegir que les fonts governamentals varen dir d'immediat: «no ens deixarem intimidar per accions com aquesta en la nostra lluita contra la droga». Amb aquestes declaracions es pretén desvirtuar el sentit dels fets disfressant-ho amb el problema de la droga que per una altra banda no està tan clara la intenció del veí del nord envers aquest tema. És clara per alguns dels mitjans diplomàtics dels països sud-americans que la resposta popular era de caràcter nacionalista i s'enfrontava a una situació que des de fa molt de temps és patent: que els EEUU practiquen una política degradant envers Hondures, la utilitza com a mode de portaavions a Centreamèrica i a la vegada com a base per a l'exèrcit mercenari dels Contres a qui el govern d'Hondures ha cedit un tros del seu territori que no controla; cal afegir que darrerament s'han creat situacions verdaderament ridícules i denigrants per la sobirania del país i dels seus representants, tan evidents com la pretesa invasió del país per Nicaragua denunciada per EEUU i que el president José Azcona no coneixia i va haver d'acceptar el parer de Washington.

El segrestament legal, planejat i dirigit per Washington, del narco-traficant en dóna una altra mostra d'aquesta dependència i la reacció popular cal diferenciar-la del context del narco-trafic; va ésser evident que en ella hi era present el disgust per l'atropellament de la sobirania. El president Azcona s'enfronta a la crisi més difícil que hagi pogut crear-se dins el seu període presidencial, poc més de dos anys de govern liberal. Aquesta explosió de la ira popu-

lar antinord-americana ha estat una sorpresa donat el cas que no té precedents en aquest país fins ara un tradicional aliat amb tots els pronunciaments del veí del nord.

No sols foren els fets davant l'ambaixada les úniques accions; n'hi varen haver d'altres: explosió d'artefactes, voladura de torres de línies elèctriques i malgrat haver decretat l'estat d'emergència les protestes es varen repetir a Tegucigalpa i Sant Pere de Sula que és la segona ciutat més important del país. El govern per la seva part prohibí que les emissores de ràdio donessin notícies i demanà als diaris que moderessin el to en les seves informacions. Les declaracions del govern envers els fets s'han dirigit a acusar al narco-trafic per una banda i per una altra a l'extrema esquerra de ser els promotors dels fets ocorreguts. No faltaren acusacions també per al «Front d'Alliberament Nacional Farabundo Martí» de El Salvador.

Pais pont

A finals de l'any 1979 William Bowdler el que era aleshores subsecretari d'Estat nord-americà adjunt per Assumptes sud-americans deia: «La situació d'Hondures entre Nicaragua i El Salvador li dóna una posició geogràfica clau en el procés de construcció de ponts que desitgem sorgeixi a Centreamèrica»; aquesta declaració no era una de tantes respecte aquest indret de món, era una qüestió que evidentment havia estat pensada i planificada per

aconseguir mantenir els interessos nord-americans. Tot això succeïa quan feia poc que havia triomfat la revolució sandinista i la guerra de El Salvador es desenvolupava en un dels seus moments àlgids. L'únic indret que no preocupava gaire el govern de Washington era la frontera nord-oriental d'Hondures puix que el país veí, Guatemala, estava governat per un règim militar que per el moment protegia els seus interessos. És aquí que sembla néixer el projecte de convertir aquest país en el principal enclavament bèl·lic dels EEUU a Centre-amèrica. El president Reagan ha fet tots els possibles perquè fos augmentada l'ajuda militar d'uns cinc milions de dòlars l'any 1981, a la vora de seixanta-tres el 1986; cal afegir que no sols s'ha limitat a aquestes xifres, en l'inici del seu mandat hi havia vint assessors militars; per aquestes dates ja n'hi han passat més de cent mil efectius. Aquest ampli desplegament de forces nord-americanes s'inicia amb la posada en pràctica d'una sèrie de maniobres militars conjuntes que encara que per una banda fos patent de la presència de tropes americanes, per l'altra d'alguna manera disfressava una ocupació militar del territori d'Hondures. Aquestes maniobres iniciades l'any 1982 en període presidencial del liberal Roberto Suazo han obert descaradament aquesta cooperació sense dissimuls. Hondures en aquests moments s'ha convertit en la més gran potència militar d'aquest indret, s'ha creat una sofisticada infraestructura bèl·lica en la que hi trobem les més modernes pistes aèries preparades per rebre qualsevol tipus d'avió de combat, emplaçaments de radar, bases militars, etc.

El Pentàgon està molt interessat en poder fer pràctiques bèl·liques en aquesta zona pel fet primer dels seus interessos i en conseqüència li és imprescindible fer exercicis militars per assegurar a les seves tropes la preparació deguda en condicions tropicals, per això es practica l'entrenament sota la supervisió d'experts en la jungla i s'estan aprenent tècniques de batalla, de supervivència a la selva, a la muntanya..., tota aquesta activitat és evident que no tan sols és una mida d'intimidació envers les possibles actituds dels veïns sinó una preparació per una possible invasió de Nicaragua; fins ara les provocacions dutes a terme no han tingut resultats però tot indica que malgrat l'operació diplomàtica que gira envers el procés de les negociacions, i l'acord d'Esquipulas no faran variar l'aplicació de les mateixes fórmules tan utilitzades per Washington per fer desaparèixer el govern de Managua i, per altra banda, impedir que la guerrilla salvadorenca pugui assolir el triomf de la revolució.

Independència formal

Ni el partit Liberal d'Hondures (PLH) ni el Partit Nacional (PN), els més importants del país, no han pogut fins el moment evitar que Hondures hagi estat sota la influència de l'exterior i segueixi sent el país més pobre de l'Amèrica Central. Si durant el segle passat varen tenir molta importància les campanyes militars que els països veïns realitzaven, en aquest segle apareix la colonització del país per les empreses estadounidenques fins al primer terç de segle recolzades per la força de les armes; avui encaja que han hagut de traspassar part de les seves propietats a les empreses privades del país, són els més grans propietaris de terres del país sobretot en tota la costa nord. Les empreses nord-americanes es pot dir que controlen totalment la mineria i les refineries de petroli. La seva independència és de tipus formal com és ben patent la situació de l'actual president; no és nova la dependència dels presidents d'Hondures respecte del beneplàcit dels països veïns. Va ser tradicional en certes èpoques, sobretot per Guatemala, en altres tingué força Nicaragua i ambdues juntes. Això no afavorí ni aleshores ni ara l'estabilitat necessària per a portar un progrés adequat. Actualment Hondures gaudeix de la taxa més alta dels països de Centreamèrica pel que es refereix a la mortalitat infantil, una de les més altes en analfabetisme, les condicions extremadament primitives de la vivenda i una important taxa d'atur (41%) tant declarat com encobert. Hondures ofereix una imatge pacífica des del punt de vista polític si ens limitem a comparar-la amb els estats veïns immersos dins de processos revolucionaris o bé subjectes a règims dictatorials militars. El que sí és clar és que es redueix a l'aparença. Els conflictes laborals s'han anat succeint i la fam deguda a les sequeres ha amenaçat gran part de la població del sud del país. Hi ha intents per part dels camperols d'exigir el relançament de la reforma agrària, és de destacar l'activitat del moviment guerriller popular d'alliberament Chinchonero que s'introdueix a la regió del port de la Ceiba.

Un dels problemes que s'afegeixen darrerament és la presència armada nicaragüenca, «la Contra», que cada vegada és més carregosa i que ha provocat el desplaçament d'uns disset mil camperols. Aquest fet ha contribuït darrerament a desenvolupar la consciència nacional dels hondurenys. El que sí és clar és que el que darrerament s'ha vingut a dir per part d'alguns, el «portavions» Hondures es comença a posar en

qüestió, momentània per ara, encara no ho sabem; evidentment les influències de l'entorn amb totes les lluites d'alliberament, la política sense escrúpols dels EEUU estan creant les condicions perquè es pugui donar inici a un despertar nacionalista que en alguns indrets com hem dit s'està desenvolupant. Aquests esdeveniments semblen ser-ne una mostra; per una altra banda a nivell internacionals centre-americanes pot ésser un element desestabilitzador pel que es refereix als interessos del nord i no pels veïns. Podem dir que entra un element nou dins l'entramat polític que cal observar amb interès.

En aquests moments entren en joc elements desestabilitzadors dins del que es pugui dir equilibri actual; el setge per dir-ho així envers qualsevol canvi de situació es va transformant en una situació a la inversa: es desgavella tota una trama fins ara cuidada i produïda envers els interessos de la gran potència veïna. ■

Enric Crusat i de Abaria

UN OBJECTIU POSSIBLE

Document signat el dia 25 de maig pels partits i coalicions polítiques que es presentaren a les eleccions autonòmiques catalanes el 29 de maig de 1988, a petició de les organitzacions no-governamentals catalanes que han promogut la Campanya Catalunya Solidària.

La campanya «Catalunya Solidària», integrada en la campanya europea d'interdependència i solidaritat Nord-Sud, està promoguda per les organitzacions no governamentals catalanes i hi col·laboren les nostres institucions públiques. El Parlament de Catalunya s'adherí unànimement el 17 de març de 1988 a la campanya Nord-Sud. Pensem que aquests fets marquen l'inici d'una nova etapa que converteixi la societat i les institucions catalanes en actors d'unes relacions Nord-Sud més actives, imaginatives i obertes a un futur global més just.

Però unes de les condicions perquè això sigui possible és que les institucions públiques catalanes augmentin de manera substancial les seves aportacions, fins ara molt petites i fins i tot insignificants, a la cooperació al desenvolupament, i que convé que el paper més actiu que les nostres institucions han d'assumir en aquesta cooperació tingui el recolzament de totes les forces parlamentàries.

Per tant, les vint-i-quatre entitats organitzadores de «Catalunya Solidària» proposem als partits i coalicions que es presenten a les properes eleccions al Parlament de Catalunya que es comprometin formalment a les següents mesures, molt moderades i realistes, però que han d'ajudar a posar en marxa aquella nova etapa:

1. Donar suport a una partida dels pressupostos del 1989, dedicada a la cooperació amb el Tercer Món, que sigui mínimament adequada a la importància de l'objectiu i que en tot cas no sigui inferior a cent milions de pessetes —xifra que només representa el 0,017 per cent dels pressupostos de la Generalitat el 1988.

2. Incrementar anualment aquesta partida durant la propera legislatura.

3. Potenciar la participació de la Generalitat de Catalunya en el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament i la col·laboració amb les organitzacions no governamentals catalanes dedicades a aquesta cooperació.

4. Proposar i defensar, pel que fa a les forces polítiques quan estiguin també representades a les Corts de l'Estat espanyol, iniciatives per millorar en aquest àmbit la cooperació amb el Tercer Món i entre elles la insistència cap al compliment de l'objectiu 0,7% del PNB recomanat per les Nacions Unides.

Barcelona, 25 de maig de 1988

Representants de CDS, ERC, AP, IC, PSC, CDC

